

TÜBİTAK

2006-544

TÜRKİYE BİLİMSEL VE TEKNOLOJİK ARAŞTIRMA KURUMU
THE SCIENTIFIC AND TECHNOLOGICAL RESEARCH COUNCIL OF TURKEY

Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Grubu

Social and Human Sciences Research Grant Group

97890

ÖNSÖZ

Bu çalışma ülkemiz için önemli bir geçilme aşamasındaki lisansüstü eğitimi sürecinin değerlendirilmesi hakkında bulunmak için yapılmıştır. Ötaya çıkan bilgilerin, konu ile ilgili kişi ve kuruluşlara fayda sağlanmasını ve ileride yapılacak çalışmalara yol gösterici olmasını umuyoruz. Çalışmamızın yayımlanarak katılan öğretim üyeleri ve lisansüstü öğrencilere katkılarından dolayı teşekkür ederiz. Ayrıca, projenin gerçekleştirilmesindeki maddi katkılardan dolayı Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırmalar Kurumuna da teşekkür ederiz.

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM HEDEFLERİNİ GELİŞTİRMEDE ÖĞRENCİ ÖĞRETİM ÜYESİ ETKİLEŞİMİ: BİR DİSİPLİNİN FARKLI ÜNİVERSİTELERDE VE FARKLI DİSİPLİNLERİN BİR ÜNİVERSİTEDEKİ DURUMU

PROJE NO: 104K093

YRD. DOÇ. DR. M. LEVENT İNCE
PROF. DR. FEZA KORKUSUZ

EYLÜL 2006
ANKARA

ÖNSÖZ

Bu çalışma ülkemiz için önemi gün geçtikçe artan lisansüstü eğitim sürecinin anlaşılmasına katkıda bulunmak için yapılmıştır. Ortaya çıkan bilginin, konu ile ilgili kişi ve paydaşlara fayda sağlamasını ve ileride yapılacak çalışmalara yol gösterici olmasını diliyoruz. Çalışmaya zaman ayırarak katılan öğretim üyeleri ve lisansüstü öğrencilere katkılarından dolayı teşekkür ederiz. Ayrıca, projenin gerçekleştirilmesindeki maddi katkılarından dolayı Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırmalar Kurumuna da teşekkürlerimizi sunarız.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
Özet.....	vii
Abstract.....	ix
1. Giriş ve genel bilgiler.....	1
2. Gereç ve yöntem.....	6
2.1. Örneklem.....	6
2.2. Veri toplama yöntemi.....	9
2.3. Veri analizi.....	9
3. Bulgular.....	10
3.1. Katılımcılar ile ilgili demografik bilgiler.....	10
3.2. Birinci araştırma sorusu.....	14
3.3. İkinci araştırma sorusu.....	22
3.4. Üçüncü araştırma sorusu.....	31
4. Tartışma ve sonuç.....	42
Kaynaklar.....	49
Ekler.....	52
Ek 1. Bilgilendirilmiş onam.....	53
Ek 2. Görüşme formları.....	55
Proje özet bilgi formu.....	60

TABLULAR

	Sayfa
Tablo 1. Çalışmaya beden eğitimi ve spor alanından katılan öğretim üyelerinin üniversitelere göre dağılımı.....	7
Tablo 2. Çalışmaya farklı alanlardan katılan öğretim üyelerinin bölümlere göre dağılımı.....	7
Tablo 3. Beden eğitimi ve spor alanından çalışmaya katılan lisansüstü öğrencilerinin eğitim almakta oldukları kurumlara ve lisansüstü eğitim düzeylerine göre dağılımı.....	8
Tablo 4. Farklı alanlardan çalışmaya katılan öğrencilerin lisansüstü eğitim düzeylerine göre dağılımı.....	8
Tablo 5. Öğretim üyelerinin yaş ortalaması, öğretim üyeliği kıdemi, yüksek lisans ve doktora öğrencisi sayıları.....	10
Tablo 6. Öğretim üyelerinin cinsiyet ve akademik unvanlara göre dağılımı	11
Tablo 7. Öğrencilerin eğitim almakta oldukları lisansüstü düzeye göre yaş ortalaması ve programda geçirdikleri süreye göre dağılımları.....	11
Tablo 8. Öğrencilerin cinsiyet, eğitim almakta oldukları lisansüstü düzey ve iş durumuna göre dağılımı.....	12
Tablo 9. Beden eğitimi ve spor alanı öğrencilerinin yüksek lisans ve doktora programına girme nedenleri.....	13
Tablo 10. Farklı alanlardaki öğrencilerinin yüksek lisans ve doktora programına girme nedenleri.....	14
Tablo 11. Beden eğitimi ve spor alanı öğretim üyelerinin lisansüstü öğrencilerden beklentileri.....	15
Tablo 12. Farklı alanlardaki öğretim üyelerinin lisansüstü öğrencilerden beklentileri.....	16
Tablo 13. Beden eğitimi ve spor alanı öğretim üyelerinin lisansüstü öğrencilerden beklentilerinde yüksek lisans ve doktora ayrışımı.....	17
Tablo 14. Farklı alanlardaki öğretim üyelerinin lisansüstü öğrencilerden beklentilerinde yüksek lisans ve doktora ayrışımı.....	18
Tablo 15. Beden eğitimi ve spor alanı öğrencilerinin, lisansüstü düzeylerine göre takip ettikleri programın amacı konusundaki algıları.....	20
Tablo 16. Farklı alanlardaki öğrencilerin, lisansüstü düzeylerine göre takip ettikleri programın amacı konusundaki algıları.....	20
Tablo 17. Beden eğitimi ve spor alanı öğrencilerinin lisansüstü düzeylerine göre takip ettikleri programın kişisel gelişimlerine katkıları konusundaki algıları.....	21
Tablo 18. Farklı alanlardaki öğrencilerin lisansüstü düzeylerine göre takip ettikleri programın kişisel gelişimlerine katkıları konusundaki algıları.....	22

	Sayfa
Tablo 19.Beden eğitimi ve spor alanı öğretim üyelerinin lisansüstü eğitimde hazırladıkları eğitim ortamı.....	23
Tablo 20.Farklı alanlardaki öğretim üyelerinin lisansüstü eğitimde hazırladıkları eğitim ortamı.....	24
Tablo 21.Beden eğitimi ve spor alanı öğretim üyelerinin lisansüstü eğitimde hazırladıkları eğitim ortamında yüksek lisans, ve doktora ayrışımı.....	25
Tablo 22.Farklı alanlardaki öğretim üyelerinin lisansüstü eğitimde hazırladıkları eğitim ortamında yüksek lisans ve doktora ayrışımı.....	26
Tablo 23.Beden eğitimi ve spor alanı öğretim üyelerinin zaman kullanımı.....	26
Tablo 24.Farklı alanlardaki öğretim üyelerinin zaman kullanımı.....	27
Tablo 25.Beden eğitimi ve spor alanı öğrencilerinin lisansüstü düzeylerine göre tez danışmanlarının güçlü yönleri hakkındaki algıları	28
Tablo 26.Farklı alanlardaki öğrencilerin, lisansüstü düzeylerine göre tez danışmanlarının güçlü yönleri hakkındaki algıları.....	29
Tablo 27.Beden eğitimi ve spor alanı öğrencilerinin, lisansüstü düzeylerine göre tez danışmanlarının zayıf yönleri hakkındaki algıları.....	30
Tablo 28.Farklı alanlardaki öğrencilerin, lisansüstü düzeylerine göre tez danışmanlarının zayıf yönleri hakkındaki algıları.....	30
Tablo 29.Beden eğitimi ve spor alanı öğretim üyelerinin algılarına göre, lisansüstü öğrencilerden beklentilerini yapılandırmaya etki eden unsurlar.....	32
Tablo 30.Farklı alanlardaki öğretim üyelerinin algılarına göre lisansüstü öğrencilerden beklentilerini yapılandırmaya etki eden unsurlar.....	33
Tablo 31.Beden eğitimi ve spor alanı öğretim üyelerine göre lisansüstü öğrencisi başarısını etkileyen nedenler.....	34
Tablo 32.Farklı alanlardaki öğretim üyelerine göre lisansüstü öğrencisi başarısını etkileyen nedenler.....	35
Tablo 33.Beden eğitimi ve spor alanı öğrencilerinin lisansüstü düzeylerine göre takip ettikleri programın güçlü yönleri konusundaki algıları.....	37
Tablo 34.Farklı alanlardaki öğrencilerin lisansüstü düzeylerine göre takip ettikleri programın güçlü yönleri konusundaki algıları.....	38
Tablo 35.Beden eğitimi ve spor alanı öğrencilerinin lisansüstü düzeylerine göre takip ettikleri programın zayıf yönleri konusundaki algıları.....	39
Tablo 36.Farklı alanlardaki öğrencilerin lisansüstü düzeylerine göre takip ettikleri programın zayıf yönleri konusundaki algıları.....	40
Tablo 37.Beden eğitimi ve spor alanı lisansüstü öğrencilerin lisans programında ders verme dağılımı.....	41
Tablo 38.Farklı alanlardaki lisansüstü öğrencilerin lisans programında ders verme dağılımı.....	41

Proje Kodu: 104K093

Proje Başlığı

**LİSANSÜSTÜ EĞİTİM HEDEFLERİNİ GELİŞTİRMEDE ÖĞRENCİ ÖĞRETİM ÜYESİ ETKİLEŞİMİ:
BİR DİSİPLİNİN FARKLI ÜNİVERSİTELERDE VE FARKLI DİSİPLİNLERİN BİR ÜNİVERSİTEDEKİ
DURUMU**

Proje Yürütücüsü
M. Levent İNCE

Telefon
0-312-2104020

Adresi
Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, Ankara.
06531

Faks
0-312-2107968

e-mail
mince@metu.edu.tr

ÖZET

Lisansüstü eğitime olan talep ve bu eğitimin topluma faydalı olması konusundaki beklentiler gün geçtikçe artmaktadır. Bu eğitim sürecinde öğrencilerden alanları ile ilgili özgün bilimsel araştırma yapma ve öğretmeyi öğrenme becerilerini geliştirmelerinin yanı sıra, akademik kültür, sorumluluk ve etik değerleri benimseme özelliklerini de edinmeleri beklenmektedir. Literatürde bu sürecin verimliliğin artmasındaki en önemli etkenin öğrenci ve öğretim üyesi arasındaki etkileşimin biçimi ve niteliği olduğu belirtilmektedir.

Ülkemizde son yıllarda lisansüstü eğitimin ürünleri sorgulanmaya başlamakla birlikte, ürünün nasıl bir süreçte oluştuğu; öğrenci ve öğretim üyesi etkileşiminin ürün üzerine etkileri konusunda yeterli bilgi bulunmamaktadır.

Bu doğrultuda bu çalışmanın amaçları (1) Lisansüstü eğitimin hedefleri öğretim üyesi ve öğrenciler tarafından nasıl algılanır? (2) Lisansüstü eğitimin araştırma, öğretmeyi öğrenme, akademik kültür, sorumluluk ve etik değerleri benimseme ile ilgili hedeflerinin gerçekleştirilmesinde öğrenci ve öğretim üyesi etkileşimi nasıl oluşur? (3) Öğrenci ve öğretim üyesi etkileşiminde çevre ve süreç ile ilgili faktörler, araştırma, öğretmeyi öğrenme, akademik kültür ve etik değerleri benimseme ilgili becerilerin gelişimini nasıl etkiler? sorularını bir akademik disiplinin değişik üniversitelerdeki ve farklı akademik disiplinlerin bir üniversite içindeki durumunu ele alarak incelemekti.

Çalışma beden eğitimi ve spor alanında lisansüstü eğitim veren altı üniversiteden seçilmiş örneklem üzerinde yapıldı. Bu altı üniversiteden birinin değişik fakültelerinden seçilen birer bölüm de benzer şekilde incelendi. Her üniversite veya bölümden üçer öğretim üyesi ve bunlarla çalışan ikişer lisansüstü öğrenci seçkisiz örnekleme yolu ile seçildi. Çalışmaya katılmaya gönüllü olan ve onay veren toplam 27 öğretim üyesi ve 40 lisansüstü öğrencisi ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapıldı. Bölümler ile ilgili ulaşılabilen yönetmelik ve stratejik planlar da incelendi.

Görüşme kayıtları ve yazılı belge bulguları, araştırma, öğretmeyi öğrenme, akademik kültür-etik ve sorumluluk ana temaları altında, öğrenci öğretim üyesi etkileşim örüntüleri boyutlarında kodlama yapılarak analiz edildi. Güvenilirliği sağlamak için veri çeşitleme yöntemi ve katılımcı onayı yöntemleri kullanıldı.

Öğretim üyesi ve öğrenci görüşmelerinden elde edilen bulgular, lisansüstü düzeyde hazırlanan eğitim ortamının temelde alan bilgisi ve araştırma becerilerini geliştirmeye odaklı olduğunu gösterdi. Bulgular, lisansüstü eğitimde öğrencilerin öğretme, sunum, kendini ifade etme, akademik etik, sorumluluklar, entelektüel birikim ve beklenen diğer duyuşsal özelliklerin gelişimi için sistemli ve planlı bir süreç içinde tutulmadığını düşündürdü. Bu özelliklerin, süreç içinde deneyimlere bağılı olarak kendiliğinden gelişeceğinin varsayıldığı belirlendi. Sonuç olarak, lisansüstü eğitimde hazırlanan öğretim ortamının ve bunu olumsuz olarak etkileyen ortam ve süreç ile ilgili faktörlerin gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Anahtar Sözcükler

Lisansüstü eğitim, öğrenci öğretim üyesi etkileşimi, araştırma becerisi, öğretmeyi öğrenme, akademik kültür

Project Code: 104K093

Project Title STUDENT FACULTY INTERACTION IN DEVELOPING AIMS OF GRADUATE EDUCATION: CASE STUDY OF ONE ACADEMIC DISCIPLINE IN DIFFERENT UNIVERSITIES AND DIFERENT ACADEMIC DISCIPLINES WITHIN A UNIVERSITY	
Principal Investigator M. Levent İNCE	Telephone 0-312-2104020
Address Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü	Telefax 0-312-2107968
	e-mail mince@metu.edu.tr
<p style="text-align: center;">ABSTRACT</p> <p>There is an increase in both the number of students searching a graduate education degree and the expectations of society from this education. During graduate education process, the internalization of academic responsibilities, ethical values and academic culture besides the attainment of autonomous scientific research skill and learning to teach by the graduate students are the main goals. According to the literature, quality and means of student and faculty interaction are the main factors that influence the productivity of this process.</p> <p>Although the outcome of the graduate education, especially preparation of the future faculty, have been taken into consideration in our country, recently, there are limited knowledge about the process of graduate education and the influence of student and faculty interaction on outcome.</p> <p>Therefore, the purposes of this study were searching the answer of following questions; (1) How do the students and faculty perceive the aims of graduate education? (2) How are the research, learning to teach, and understanding of academic responsibilities, ethical values, and culture related to aims constructed during student faculty interaction? (3) How do the contextual factors influence the student faculty interaction in developing the aims of graduate education?</p> <p>This study was conducted in six universities that had graduate education programs in physical education and sports field. In addition, in one of these six universities, different academic disciplines were examined. From each university or department, three faculties and their two graduate students were selected randomly. Semi-structured interviews were performed with volunteered 27 faculties and 40 graduate students. Policies and strategic plan of the programs were analyzed by content analysis method.</p> <p>Interview transcripts and written document findings were coded under research skills, learning to teach, academic responsibilities, ethical values, and academic culture sub-themes. To establish reliability, data triangulation and member check methods were used.</p>	

According to interview findings from graduate faculties and students, the instructional context in the graduate education were focused on the field knowledge and research skill development. Findings indicated that there were unsystematic and unplanned approach for the development of learning to teach, presentation, expression of himself/herself, ethical issues, intellectual development, responsibility and other affective characteristics. In conclusion, examining the factors that negatively affect the instructional context and processes during the graduate education was recommended.

Keywords

Graduate education, student-faculty interaction, research skills, learning to teach, academic culture

1. Giriş ve Genel Bilgiler

Küresel ekonomik rekabette ve işgücü piyasasında olan değişimler lisansüstü eğitiminin önemini artırmaktadır. Yıllar içinde lisansüstü eğitim alan öğrenci sayısındaki artış, bunun temel göstergesi olarak değerlendirilebilir. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nde 1976-1998 yılları arasında yüksek lisans ve doktora derecesi alan mezun sayısı yaklaşık % 25 düzeyinde bir artış göstermiştir (U.S. National Center for Education Statistics, 2000). Ülkemizde bu artış daha da çarpıcı bir şekilde gerçekleşmiştir. Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) verilerine göre 1993-2004 yılları arasında yüksek lisans derecesi alan öğrenci sayısı yaklaşık % 300 oranında (5.057'den 16.433 öğrenciye) ve doktora derecesi alan öğrenci sayısı ise, yaklaşık % 200 oranında (1.466'dan 2.815 öğrenciye) artış göstermiştir (YÖK, 2004). Artan talep ve bu talebe neden olan işgücü piyasasındaki nitelik ihtiyacı, lisansüstü eğitimin hedeflerini, hedeflere ulaşmada kullanılan eğitim yöntemlerini ve başarı düzeyini daha fazla sorgulanır hale getirmektedir (Gaff, 2002; Johnson, Lee ve Green, 2000; Nyquist, 2002).

Geleneksel olarak lisansüstü eğitimin temel hedefi, geleceğin öğretim üyeleri ve araştırmacılarını yetiştirme, teknolojik, ekonomik ve kültürel gelişim ile ilgili sorunlara çözüm getirme olarak görülmektedir (Tosun, 1997). Bu eğitim süreci içinde öğrencilerden öncelikli olarak, çalışma konuları ile ilgili özgün bilimsel araştırma yapabilme becerisini geliştirmeleri beklenmektedir (Kennedy, 1999). Bunun yanı sıra, iletişim, liderlik, öğretme, alandaki gelişmelere uyum, kendini tanıma ve değerlendirme yeterliliklerini edinmeleri de hedeflenmektedir (Poock, 2001). Lisansüstü eğitimin öğretim üyesi yetiştirme boyutu ele alındığında ise, üniversite içinde kariyer hedefleyen öğrencilerin öğretmeyi öğrenme, akademik işleyiş ve sorumluluk gibi konuları en üst düzeyde içselleştirmeleri ön plana çıkmaktadır (Coffield ve Williamson, 1997; Türker, 1997; Pace ve Kuh, 1998; Katz, 1999; Kennedy, 1999).

Genel olarak, lisansüstü eğitimin araştırma, mesleki gelişim, öğretmeyi öğrenme ve bunlara bağlı mesleki kültür, akademik kültür ve etik konularını en üst bilişsel, sosyal ve duyuşsal düzeylerde edinme süreci olduğu söylenebilir.

Cohen (1987), öğretim tasarımı yapısı içinde öğretimin hedefi, amaca ulaşma doğrultusunda hazırlanan öğretim ortamı, öğretim uygulamaları ve öğretim ürününün değerlendirilmesi konusunda her bir boyutun birbirleri ile uyumlu olması gerektiğini vurgulamıştır. Başka bir deyişle, lisansüstü eğitimin başarısı, hazırlanan eğitim ortamı ve öğretim uygulamalarının, lisansüstü eğitimin amaçlarına ulaşmaya uygunluğu ile sağlanabilir. Bu amaçlara ulaşıp ulaşılmadığının anlaşılması ise, amaçlar doğrultusunda hazırlanmış, hem öğretim sürecini hem de ürünü güvenilir ve geçerli bir şekilde değerlendiren ölçme ve değerlendirme yöntemlerinin kullanılması ile mümkündür.

Bir öğretim uygulaması içinde öğretimin ana boyutları (amaç, öğretim süreci, süreç ve ürünün değerlendirilmesi) arasında tutarsızlık olması olanaksız gibi gözükse de, eğitim literatüründe bu tarz tutarsızlıkların gösterildiği birçok örnek bulunmaktadır (Cohen, 1987). Lisansüstü öğretimde bu tutarsızlıkların kaynağı olarak, öğretimin amaçlarının paydaşlar tarafından farklı algılanması, kurumun, öğretim üyesinin ve öğrencilerin kişisel önceliklerinin özellikle araştırma ve yayın gibi amaçlara yoğunlaşması ve diğer amaçların göz ardı edilmesi konuları öne çıkmaktadır (Louis ve ark, 2007; Golde ve Dore, 2001). Öğretim sürecinin değerlendirilmemesi veya ürünün sadece bazı boyutlarının değerlendirilmesi, kurumsal düzeyde öğretim sürecinin denetlenmesinde zayıflıklar olabilmesi gibi nedenler de bunlara eklenebilmektedir. Bu durumda lisansüstü eğitim sürecinin ve verimliliğinin anlaşılabilmesi için amaçların paydaşlar tarafından nasıl algılandığının, eğitim sürecinin nasıl yapılandırıldığının ve başarının nasıl değerlendirildiğinin anlaşılması önem kazanmaktadır (Lampert, 1993; Turner ve

Meyer, 2000; Thompson, 2001; Di Pierro, 2007). Sürecin incelenmesinde yalnızca araştırma becerisi değil, aynı zamanda mesleki yeterlilik ve öğretme becerileri ve bunlara bağlı etik değerlerin nasıl bir süreçte geliştirildiğinin bütüncül bir bakış açısı ile değerlendirilmesi bütünün görülmesi açısından gerekli gözükmektedir (Poock, 2001; Trautmann ve Krasny, 2006).

Bugüne kadar yapılan araştırmalar, lisansüstü eğitim sürecinin temel amaç olan araştırma becerilerinin geliştirilmesi üzerine odaklandığını göstermektedir (Golde ve Dore, 2001; Trautmann ve Krasny, 2006). Danışman öğretim üyesinin ulaşılabilirlik düzeyi, öğrenci ile görüşme sıklığı, araştırma sürecinde karşılaşılan problemlerde öğrenciyi duyuşsal açıdan destekleme düzeyi ve araştırma üretkenliğinin, öğrencinin araştırma performansını etkilediği saptanmıştır (ASHE-ERIC Higher Education Report, 2001; Heath, 2002; Grbich, 1998). Eğitim alınan üniversitenin araştırma odaklı olmasının ve araştırmaya ayırdığı bütçenin, çalışılan disiplinin, çalışılan araştırma grubunun büyüklüğünün ve niteliğinin de öğrencilerin yayın performansını etkilediği belirlenmiştir (Grbich, 1998; Heath, 2002; Louis ve ark, 2007).

Son dönemde, lisansüstü eğitim sürecinde araştırma becerisinin geliştirilmesi üzerinde yoğunlaştığı; özellikle öğretim üyesi olarak yetiştirilen öğrencilerde, öğretim becerilerinin gelişmesi üzerinde yeterince durulmadığı yönünde eleştiriler göze çarpmaktadır (Shannon, Twale ve Moore, 1998; Schönwetter ve Taylor, 2003; Harland ve Planger, 2004). Geleceğin öğretim üyeleri olarak yetişen bu öğrencilerin öğretim becerilerinin yetersiz olmasının, gelecekte özellikle üniversitelerdeki lisans eğitimin kalitesini olumsuz yönde etkileyeceği sıklıkla vurgulanmaktadır (Golde ve Dore, 2001). Günümüze kadar yapılan çalışmaların sonuçları, öğrencilerde öğretim becerileri üzerinde çok durulmadığı görüşünü destekler niteliktedir. (Shannon, Twale ve Moore, 1998; Schönwetter ve Taylor, 2003; Harland ve Planger, 2004). Öğretim üyesi olarak yetiştirilen öğrencilerin yalnızca çok sınırlı bir bölümünün, gelecekte araştırma odaklı üniversitelerde iş

bulabileceği; önemli bir bölümünün lisans eğitimi veren ve önceliği öğretim olan üniversitelerde çalışacağı varsayılarak, öğretim becerilerinin geliştirilmesi sürecinin daha ayrıntılı irdelenmesi önemli bir konu olarak gündeme gelmektedir.

İçinde yaşadığımız bilgi toplumu ve bilgi ekonomisinin en önemli sonuçlarından biri, üniversite dışındaki kurumların gelişebilmek için bilgi üretimine katılmak zorunluluğunun ortaya çıkmış olmasıdır (Boud ve Tennant, 2006). Bu kurumlar geçmişe oranla daha çok mesleki alan bilgisi gelişmiş, yaşam boyu öğrenme algısı olan, iletişim becerileri güçlü, bilgiyi yönetebilen ve diğer disiplinlerdeki gelişmeleri kendi alanına uyarlayabilen araştırmacılara ihtiyaç duymaktadır. Bunun sonucu olarak, lisansüstü eğitim, üniversitelere öğretim üyesi yetiştirmek kadar, üniversite dışı diğer kurumların ihtiyacı olan araştırmacı ve alan uzmanlarının yetiştirilmesine de yönelmiştir (Boud ve Tennant, 2006). Güncel lisansüstü eğitim sürecinde bu ihtiyaçların nasıl ve ne şekilde karşılandığı yeterince açık değildir.

Lisansüstü eğitim sürecinde mesleki bilgi, araştırma becerileri ve öğretme becerileri gelişimi sürecinde beklenen en önemli duyuşsal ve sosyal hedeflerden biri, bu becerilere bağlı olarak etik değerlerin gelişmesidir. Lisansüstü eğitimde etik ile ilgili tartışmalarda en çok üzerinde durulan konu, araştırma etiği olarak görülmektedir (Morgan, 2001; Martinson, Anderson ve deVries, 2005). Araştırma etiği üzerine yapılan çalışmalar, akademik yükseltmelerin temelde yapılan yayın sayısı ve niteliğine dayanması sonucu bu konuda ciddi etik ihlallerin olduğunu ortaya koymaktadır (Morgan, 2001; Martinson, Anderson ve deVries, 2005).

Lisansüstü eğitim sürecinde mesleki ve profesyonel etik değerlerin kazanımı ve öğretim etiği gibi konular üzerinde yeterince durulmadığı görülmektedir. Bununla birlikte yapılan çalışmalar, lisansüstü eğitim sürecinde öğrencilerin bu konularda sıklıkla olumsuz deneyimler yaşadığını göstermektedir (Martinson, Anderson ve deVries, 2005; Kelley ve Chang, 2007).

Lisansüstü eğitim ile ilgili literatürde üzerinde sıklıkla durulan konulardan birisi de farklı disiplinlerde eğitim alan öğrencilerin eğitim süreçlerinin gelişimidir. Bu konuyu irdeleyen çalışma bulguları değişik akademik disiplinlerdeki sürecin kendi doğalarından kaynaklanan nedenlerden dolayı birbirlerinden farklılık gösterdiğini belirtmektedir (ASHE-ERIC Higher Education Report, 2001; Turner, Miller ve Mitchell-Kernan, 2002). Örneğin, fen bilimleri alanında, daha fazla yayın yapma, daha büyük araştırma gruplarında çalışma, üniversite dışında istihdam imkânlarının sosyal bilimler alanına göre daha fazla olduğu çeşitli çalışmalarda gösterilmiştir (Dundar ve Lewis, 1998; Louis ve ark, 2007). Bu farklılıkların yapılandırılan öğretim ortamı ve uygulamalarına yansımaları olması söz konusudur.

Ülkemizde lisansüstü eğitim verimliliğini değerlendirme amacı ile eğitim ürünleri gözden geçirilmeye başlanmış olmakla birlikte, öğretim üyelerinin bu süreci nasıl yapılandıkları ile ilgili yeterince bilgi yoktur. Yayımlanmış birkaç bilimsel çalışmada, lisansüstü öğrencilerin araştırma becerilerinin yeterince gelişmediği (Köklü ve Büyüköztürk, 1999); öğretmeyi öğrenme konusunu lisansüstü eğitimin önemli bir boyutu olarak ele almadıkları ve bu konuya yeterli motivasyonlarının olmadığı (Akpınar-Wilsing ve Paykoç, 2004) sonucuna varılmıştır.

Bu doğrultuda ülkemizdeki lisansüstü eğitimin verimliliğinin artırılmasında, ürünü oluşturan sürecin nasıl geliştiğinin anlaşılması gerekmektedir. Bu çalışmanın amaçları aşağıdaki soruları bir akademik disiplinin değişik üniversitelerdeki ve farklı akademik disiplinlerin bir üniversite içindeki durumunu ele alarak incelemektir:

- (1) Lisansüstü eğitim hedefleri öğretim üyesi ve öğrenciler tarafından nasıl algılanır?
- (2) Lisansüstü eğitimin araştırma, öğretmeyi öğrenme, akademik sorumluluk, kültür ve etişin geliştirilmesi ile ilgili hedeflerinin gerçekleştirilmesinde, öğrenci ve öğretim üyesi etkileşimi nasıl oluşur?

(3) Öğrenci ve öğretim üyesi etkileşiminde çevre ve süreç ile ilgili faktörler araştırma, öğretmeyi öğrenme, akademik sorumluluk, kültür ve etik ile ilgili becerilerin gelişimini nasıl etkiler?

2. Gereç ve Yöntem

2.1. Örneklem

Çalışma beden eğitimi ve spor alanında lisansüstü eğitim veren altı üniversiteden seçilen örneklem üzerinde yapıldı (Tablo 1). Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden (ODTÜ) Beden Eğitimi ve Spor Bölümü'ne ek olarak Eğitim Fakültesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Mimarlık Fakültesi ve Mühendislik Fakülteleri'nin her birinin birer bölümden seçkisiz örnekleme yöntemi ile belirlenen öğretim üyeleri ve öğrenciler çalışmaya katıldı (Tablo 2). Her üniversiteden ve seçilmiş her bölümden lisansüstü eğitim veren üçü asil ve ikisi yedek olmak üzere beş öğretim üyesi seçkisiz örnekleme yöntemi ile seçildi.

Öncelikle asil listeden öğretim üyelerine e-posta ve telefon ile ulaşılmaya çalışılarak çalışma hakkında bilgi verildi ve çalışmaya gönüllü olarak katılıp katılmayacakları soruldu. Çalışmaya katılmayı reddetme veya öğretim üyesine ulaşamama durumlarında yedek listede yer alan öğretim üyelerine talep götürüldü. Çalışmaya katılmayı kabul eden öğretim üyelerinin ulaşılması mümkün olan bir yüksek lisans ve (varsa) bir doktora öğrencisi seçildi ve bunlara e-posta ve telefon aracılığı ile ulaşılmaya çalışıldı. Öğrencilerden çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul edenler çalışma örneklemine alındı. Öğretim üyesi örnekleme 27, lisansüstü öğrenci örnekleme ise 40 katılımcıdan oluştu. Üniversite ve bölümlere göre katılımcı öğretim üyesi sayısı Tablo 1 ve 2'de, öğrenci sayısı ise Tablo 3 ve 4'te sunulmuştur.

Tablo 1. Çalışmaya beden eğitimi ve spor alanından katılan öğretim üyelerinin üniversitelere göre dağılımı

Üniversite	n=18
ODTÜ	3
Hacettepe Üniversitesi	3
Gazi Üniversitesi	3
Ege Üniversitesi	3
Akdeniz Üniversitesi	3
Marmara Üniversitesi	3

Tablo 2. Çalışmaya farklı alanlardan katılan öğretim üyelerinin bölümlere göre dağılımı

Bölüm	n=12*
Beden Eğitimi ve Spor *	3
Eğitim Bilimleri	3
Sosyoloji	2
Şehir ve Bölge Planlama	2
Kimya Mühendisliği	2

*Bu grubun verileri diğer beden eğitimi ve spor bölümü öğretim üyelerinin verileri ile birlikte analiz edildi. İzleyen analizlerde bu grubun (n) sayısı 9 olarak alındı.

Tablo 3. Beden eğitimi ve spor alanından çalışmaya katılan lisansüstü öğrencilerinin, eğitim almakta oldukları kurumlara ve lisansüstü eğitim düzeylerine göre dağılımı

Üniversite	Lisansüstü düzey	n= 31
ODTÜ (n=6)	Y. lisans	3
	Doktora	3
Hacettepe Üniversitesi (n=6)	Y. lisans	1
	Doktora	5
Gazi Üniversitesi (n=4)	Y. lisans	1
	Doktora	3
Ege Üniversitesi (n=6)	Y. lisans	1
	Doktora	5
Akdeniz Üniversitesi (n=3)	Y. lisans	1
	Doktora	2
Marmara Üniversitesi (n=6)	Y. lisans	2
	Doktora	4

Tablo 4. Farklı alanlardan çalışmaya katılan öğrencilerin, lisansüstü eğitim düzeylerine göre dağılımı

Değişken	Lisansüstü düzey	n	%
Diğer Bölümler (n=9)*	Y. lisans	1	11.1
	Doktora	8	88.9

*Eğitim, Mühendislik, Fen Edebiyat ve Mimarlık Fakülteleri'nden seçilmiş birer bölüm (Eğitim Bilimleri, Kimya Mühendisliği, Sosyoloji, Şehir Bölge Planlama)

2.2. Veri toplama yöntemi

Veriler görüşme ve yazılı belge incelemesi yöntemleri ile toplandı. Öğretim üyesi ve öğrenciler ile yapılan görüşmeler yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılarak gerçekleştirildi (Kvale, 1996). Görüşme öncesinde katılımcılara çalışmanın amacı, içeriği ve toplanan verilerin nasıl kullanılacağı ile ilgili bir bilgilendirilmiş onam formu okutuldu ve imzalamaları istendi. Görüşmeler 30-60 dakika arasında sürdü. Bilgilendirilmiş onam ve örnek görüşme formları **Ek 1** ve **Ek 2**'de sunulmuştur. Yazılı belge incelemesinde ulaşılabilen üniversite-bölüm yönetmelik ve stratejik planları gibi belgeler gözden geçirildi. Üniversitelerin tamamının lisansüstü yönetmeliğinin YÖK yönetmeliklerine tabi olması nedeni ile YÖK'ün lisansüstü eğitim öğretim yönetmeliği öncelikle ele alındı. Daha sonra, çalışma kapsamında olan üniversite ve bölümlerin stratejik planları üniversitelerin internet sayfalarından tarandı. Bu kapsamda iki üniversitenin (ODTÜ ve Hacettepe Üniversitesi) üniversite veya bölüm/yüksekokul stratejik planlarına ulaşıldı. Diğer üniversitelerin ise, bir bölümünün stratejik planlama süreci başlatmakla birlikte (örneğin, Gazi Üniversitesi ve Akdeniz Üniversitesi), sürecin henüz tamamlamadığı görüldü.

2.3 Veri analizi

Görüşme kayıtları temel olarak araştırma, öğretmeyi öğrenme, akademik kültür-etik ve sorumluluk ve duyuşsal nitelikler boyutlarında kodlama yapılarak analiz edildi. Yazılı belgeler içerik analiz yöntemi ile değerlendirildi. Güvenilirliği sağlamak için, katılımcı onayı (görüşme çözümlerinin kodlama ve çıkarılan yorumlar ile birlikte görüşme yapılan kişiye gönderilmesi ve onayının alınması), görüşme ve yazılı belge içerik analizi bulgularını çeşitleme, öğrenci ve öğretim üyesi görüşmeleri tutarlılığını inceleme, aynı üniversite ve bölümden olan öğretim

üyelerinin ifadelerindeki benzerlikleri gözden geçirme yöntemleri kullanıldı (Yıldırım ve Şimşek, 1999).

3. Bulgular

3.1 Katılımcılar ile ilgili demografik bilgiler

Çalışmaya katılan öğretim üyelerinin yaş, öğretim üyeliği kıdemi, çalışmakta oldukları yüksek lisans ve doktora öğrenci sayıları Tablo 5'te; cinsiyet ve akademik unvanlarına göre dağılımları ise Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 5. Öğretim üyelerinin yaş ortalaması, öğretim üyeliği kıdemi, yüksek lisans ve doktora öğrencisi sayıları

Değişken	Ortalama	Standart Sapma
Yaş (yıl)	44.1	7.1
Öğretim üyeliği kıdemi (yıl)	9.7	4.6
Yüksek lisans öğrenci sayısı (n)	2.7	2.1
Doktora öğrenci sayısı (n)	3.1	2.8

Çalışmaya katılan öğrencilerin buldukları lisansüstü programın düzeyine göre (yüksek lisans-doktora) yaş ortalamaları ve programda geçirdikleri süre Tablo 7'de; cinsiyet, eğitim almakta oldukları lisansüstü düzey ve iş durumu dağılımları ise Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 6. Öğretim üyelerinin cinsiyet ve akademik unvanlara göre dağılımı

Değişken	n	%
Cinsiyet		
Kadın	6	22.2
Erkek	21	77.8
Akademik unvan		
Yardımcı Doçent	10	37.0
Doçent	7	26.0
Profesör	10	37.0

Tablo 7. Öğrencilerin eğitim almakta oldukları lisansüstü düzeye göre yaş ortalaması ve programda geçirdikleri süreye göre dağılımları

Lisansüstü düzey	Değişken	Ortalama	Standart sapma
Y. lisans (n=10)	Yaş (yıl)	27.2	3.6
	Programda geçirdikleri süre (yıl)	2.1	0.8
Doktora (n=30)	Yaş (yıl)	30.8	3.9
	Programda geçirdikleri süre (yıl)	2.7	1.4

Tablo 8. Öğrencilerin cinsiyet, eğitim almakta oldukları lisansüstü düzey ve iş durumuna göre dağılımı

Değişken		n	%	
Cinsiyet	Kadın	19	47.5	
	Erkek	21	54.5	
	Toplam	40	100	
Lisansüstü düzey	Y.lisans	10	25.0	
	Doktora	60	75.0	
	Toplam	40	100	
İş durumu	Araştırma Görevlisi	Normal	17	42.5
		35. madde	10	25.0
		ÖYP	4	10.0
	Öğretim Görevlisi	Eğitim aldığı kurumda	1	2.5
		Başka bir kurumda	1	2.5
	Öğretmen	4	10	
	Antrenör	3	7.5	
	Toplam	40	100	

ÖYP: Öğretim üyesi yetiştirme programı

Lisansüstü program düzeyine göre öğrencilerin programa başlama nedenleri

Beden eğitimi ve spor alanında lisansüstü eğitim yapan öğrencilerin eğitim almakta oldukları lisansüstü düzeye göre belirttikleri programa başlama amaçları Tablo 9'da verilmiştir. Buna göre, yüksek lisans öğrencileri tarafından akademik kariyere girme ve mesleki gelişim

amaçları; doktora ise akademik kariyer, araştırma ve uzmanlaşma konuları daha yoğun olarak vurgulandı.

Tablo 9. Beden eğitimi ve spor alanı öğrencilerinin yüksek lisans ve doktora programına girme nedenleri

Lisansüstü düzey	Amaç	n
Yüksek lisans	Akademik kariyer	5
	Antrenörlükte gelişmek	3
	Öğrencilik sürsün isteği	2
	Üniversitede iş sahibi olma	1
	Araştırma	1
	Uzmanlaşma	1
	Öğretmenlik tayinini aldırma	1
	Kendini geliştirme	1
Doktora	Akademik kariyer	21
	Araştırma	2
	Uzmanlaşma	1
	Üniversitede iş sahibi olmak	1
	Kendini geliştirme	1

Beden eğitimi ve spor alanı dışında lisansüstü eğitim yapan öğrencilerin eğitim almakta oldukları lisansüstü düzeye göre belirttikleri programa başlama amaçları Tablo 10'da verilmiştir.

Bu grup tarafından yüksek lisansta mesleki gelişim öne çıkarılırken, doktora uzmanlaşma, alan bilgisi geliştirme ve yayın en fazla belirtilen amaçlar olarak belirlendi.

Tablo 10. Farklı alanlardaki öğrencilerinin yüksek lisans ve doktora programına girme nedenleri

Lisansüstü düzey	Amaç	n
Yüksek lisans	Öğretmenlikte kariyer	1
Doktora	Uzmanlaşma	4
	Alan bilgisi geliştirme	3
	Yayın	2
	Araştırma	1
	Akademik kariyer	1
	Kendini bilme ve geliştirme	1

3.2. Birinci Araştırma Sorusu: Lisansüstü eğitim hedefleri öğretim üyesi ve öğrenciler tarafından nasıl algılanır?

Öğretim üyesi görüşme bulguları

Öğretim üyelerinin hedef algılarını belirlemek için, lisansüstü öğrencilerden genel beklentileri soruldu. Bu soruya ek olarak, bu beklentileri yüksek lisans ve doktora programı için ayrıştırmaları istendi. Beden eğitimi ve spor alanında çalışan öğretim üyelerinin genel beklentileri Tablo 11’de, beden eğitimi ve spor alanı dışından olan öğretim üyelerinin beklentileri ise, Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 11. Beden eğitimi ve spor alanı öğretim üyelerinin lisansüstü öğrencilerden beklentileri

Beklenti	n (n=18)
Araştırma	12
Yayın (makale yazma)	10
Yabancı dil bilgisi	9
Alan bilgisine sahip olma	9
Bilimsel düşünme-sorgulayabilme becerileri	5
Bağımsız çalışma	5
Araştırma isteği	5
Bilimsel merak	4
Türkçe yazma ve kendini ifade etme becerisi	3
Toplum ve yaşamı gözlemesi, üzerine düşünmesi	3
Sentez-yorum becerisi	3
İstatistik bilgisi	3
Derinlemesine irdeleme becerisi	3
Bilgisayar, çalışma alanında kullanılan yazılımlar ve diğer teknolojileri kullanabilme	3
Akademik kapasite	3
Yayın etiğine uyma	2
Verimli zaman kullanımı	2
Öğretim becerileri	2
Ne istediğini bilme	2
Kongrelerde sunum yapma	2
Fikirlerini başkaları ile paylaşma, tartışma	2
Etik gelişim	2
Entellektüel yapı	2
Diğer öğrenciler ile etkileşim (deneyimli olanların yenilere karşı eğitim sorumluluğu duyması)	2
Ders verme, derslere yardımcı olma (araştırma görevlileri)	2
Çalışma disiplini	2
Araştırma yöntemleri bilgisi	2
Zaman içinde gelişme	1
Yaratıcı fikirler	1
Topluma hizmet	1
Sorunlara çözüm arayışında olma	1
Sorumluluklarını yerine getirme	1
Öğretim üyelerinin projelerine katılım ve yardım	1
Liderlik	1
İşlek zeka	1
Çalışmanın orijinal olması	1
Bilgiyi kullanabilme	1

Tablo 12. Farklı alanlardaki öğretim üyelerinin lisansüstü öğrencilerden beklentileri (n=9)

Beklenti	n
Araştırma becerisi	7
Alan bilgisi	5
Yazma becerisi	5
Yayın	5
Araştırma yöntemi bilgisi	4
Analiz, sentez ve problem çözme becerileri	3
Çalışma ahlakı ve disiplini	3
İletişim becerileri	2
Etik anlayış	2
İsteklilik	2
Düzenli çalışma	2
Bağımsız çalışma	2
Yabancı dil becerisi	2
Karar verme becerisi	1
Sık okuma	1
Sorgulayıcı olma	1
Sunma becerisi	1
Araştırma konusunda danışmanından daha ileri olma	1
Zaman planlaması ve buna uyma	1
Kongrelere katılım ve sunma	1
DeneySEL çalışma	1
Disiplinler arası bakış	1
Türkiye ile ilgili somut bir probleme dönük çalışma	1

Beden eğitimi ve spor alanında çalışan öğretim üyeleri tarafından en sık tekrarlanan beklentiler, araştırma, yayın, yabancı dil bilgisi ve alan bilgisine sahip olma konuları idi. Alan dışında çalışan öğretim üyeleri tarafından ise, araştırma becerisi, alan bilgisi, yazma becerisi ve yayın konularının en sık tekrarlanan beklentiler olduğu belirlendi. Her iki grupta da öğretim, akademik etik ve sorumluluklar ile ilgili beklentileri ifade eden öğretim üyeleri olmakla birlikte, bunların sayısı ve sıklığı oldukça düşüktü.

Beden eğitimi ve spor alanında çalışan öğretim üyelerinden beklentilerini yüksek lisans ve doktora programları için ayrıştırmaları istendiğinde verdikleri cevaplar Tablo 13'de sunulmuştur.

Aynı soruya beden eğitimi ve spor alanı dışındaki öğretim üyelerinin verdikleri cevaplar ise, Tablo 14’de sunulmuştur. Beden eğitimi ve spor alanında yüksek lisans düzeyinde alan bilgisi geliştirme, yaptığı araştırmaları sunma ve araştırmaya yatkınlığın denenmesi konularının en sık vurgulanan konular olduğu belirlendi. Beden eğitimi alanı dışındaki öğretim üyelerinin bunlara ek olarak öğrencilerin mesleki gelişim isteğini de öne plana çıkardığı saptandı. Doktora düzeyindeki beklentilerin ise, beden eğitimi ve spor alanında, bilim insanı niteliklerine sahip olma, derinlemesine alan bilgisi edinme ve araştırmacılığa yöneldiği; beden eğitimi ve spor alanı dışındaki alanlarda ise bunlara ek olarak akademik ve disiplinler arası yaklaşımında sıklıkla vurgulandığı belirlendi.

Tablo 13. Beden eğitimi ve spor alanı öğretim üyelerinin lisansüstü öğrencilerden beklentilerinde yüksek lisans ve doktora ayrışımı (n=18)

Lisansüstü düzey	Beklenti	n
Yüksek lisans	Alan bilgisi altyapısının oluşturulması	6
	Yaptığı çalışmalarını sunma becerisi	3
	Araştırmaya yatkınlık olması	2
	Araştırma becerilerini edinme	2
	Doktora için bir geçiş basamağı gibi düşünme	1
	Akademik istek ve potansiyel	1
	Dergide makale yayını (hakemli olması zorunlu değil)	1
	Genel bakış açısı kazanma	1
	Genel akademik merak	1
	Öğrencinin kendisini, öğretim üyesinin öğrenciyi anlaması	1
Doktora	Bilim insanı niteliklerine sahip olma	5
	Derinlemesine alan bilgisi	5
	Özgün bilgi üretme	4
	Araştırmacılık	4
	Öğrencinin bağımsızlaşması	3
	Hakemli bir dergide yayın yapma	3
	Araştırma ve ders ortamına çalıştığı alandaki bilgiyi aktarma	3
	Öğrendiklerini uygulamaya koyabilme	3
	Yabancı dil bilen	3
	Ne istediğini bilme	2
	Deneysel tez	2
	Kendi araştırma konusunu bulma	2
	Etik kuralları benimseme	2
	Doktora yeterlilikten sonra bağımsız ders verebilme	1
	Yurtdışına açılabilme	1

Tablo 14. Farklı alanlardaki öğretim üyelerinin lisansüstü öğrencilerden beklentilerinde yüksek lisans ve doktora ayrışımı (n= 9)

Lisansüstü düzey	Beklenti	n
Yüksek lisans	Alan bilgisi geliştirme	3
	Öğrencinin mesleki gelişim isteği	2
	Bir araştırma problemi ile uğraşma (doktoraya göre daha küçük çapta)	2
	Verilen bir konuda bilimsel araştırma yöntemini kullanarak araştırma yapma	2
	Eleştirel yaklaşım	2
	Alanı ile ilgili Türkiye’de oluşan gelişmeleri takip etme	
	Olan bir durumu tanımlama	1
	Deney düzeneği kurma ve bulguları yorumlama	1
	Doktora	Derinlemesine alan bilgisi
Akademik bakış	3	
Disiplinler arası bakış	2	
Özgün araştırma	2	
Danışmanından daha iyi olma	2	
Akademik ve kurumsal gelenekleri kavrama ve uyma	1	
Deneysel tez	1	
Yeni bir sorun veya soru ile karşılaştığında aydınca tartışabilme becerisi	1	

Lisansüstü öğrenci görüşme bulguları

Beden eğitimi ve spor alanındaki öğrencilerin takip ettikleri lisansüstü eğitim programının amaçlarını nasıl algıladıkları Tablo 15'te; diğer alanlardan olan öğrencilerin algılamaları ise Tablo 16'da verilmiştir. Yüksek lisans öğrencileri tarafından her iki grupta da en çok alan bilgisi geliştirme öne çıkarıldı. Doktora düzeyinde ise, beden eğitimi ve spor alanında çalışan öğrenciler en sık olarak araştırma konusunu; diğer alanlardaki öğrenciler ise, derin alan bilgisi geliştirme konusunu ifade ettiler.

Beden eğitimi ve spor alanındaki lisansüstü öğrencilerin, takip ettikleri programın kişisel gelişimlerine katkısı konusundaki görüşleri Tablo 17'de; diğer bölüm öğrencilerinin görüşleri ise Tablo 18'de eğitim gördükleri düzeye göre verilmiştir. Gerek beden eğitimi ve spor alanında, gerekse diğer alanlarda, yüksek lisansın kişisel gelişime katkısı olarak en fazla alan bilgisi geliştirmenin vurgulandığı, doktora için ise, alan bilgisi derinleştirme ve bilimsel araştırma yapmayı öğrenmenin vurgulandığı görüldü. Bu sonuç, lisansüstü öğrencilerin programın amacı hakkındaki algıları ile tutarlı gözükmemektedir.

Yazılı belge bulguları

Üniversitelerarası Kurul tarafından hazırlanan lisansüstü eğitim ve öğretim yönetmeliği, tezli yüksek lisans programının amacını "*öğrencinin bilimsel araştırma yaparak bilgilere erişme, bilgiyi değerlendirme ve yorumlama yeteneği kazanmasını sağlamak*" olarak belirlemiştir. Doktora programının amacını ise "*öğrenciye bağımsız araştırma yapma, bilimsel olayları geniş ve derin bir bakış açısı ile irdeleyerek yorum yapma ve yeni sentezlere ulaşmak için gerekli adımları belirleme yeteneği kazandırmak*" olarak ortaya koymuştur (YÖK, <http://www.yok.gov.tr/uak/yonetmelikler/lisnav.html>).

Tablo 15. Beden eğitimi ve spor alanı öğrencilerinin, lisansüstü düzeylerine göre takip ettikleri programın amacı konusundaki algıları

Lisansüstü düzey	Amaç	n
Yüksek lisans	Alan bilgisi geliştirme	6
	Araştırma	3
	Uzman yetiştirme	3
	Yayın	2
Doktora	Araştırma	12
	Derin alan bilgisi geliştirme	8
	Yayın	4
	Uzmanlaşma	1
	Akademik işleyişi öğrenme	1
	Topluma hizmet	1
	Kendini sürekli yenileme	1
	Öğretim becerileri	1
Belirsiz	1	

Tablo 16. Farklı alanlardaki öğrencilerin, lisansüstü düzeylerine göre takip ettikleri programın amacı konusundaki algıları

Lisansüstü düzey	Amaç	n
Yüksek lisans	Alan bilgisi geliştirme	1
Doktora	Derin alan bilgisi geliştirme	7
	Araştırma	3
	Yayın	2
	Kendini bilme ve geliştirme	1
	Akademik görgü	1

İncelenen ODTÜ ve Hacettepe Üniversitesi'nin stratejik planlarında lisansüstü eğitimin özellikle araştırma boyutu ile ilgili olan bölümüne özel vurgu yapıldığı saptandı (ODTÜ Stratejik Planı 2005-2010, <http://sp.metu.edu.tr>; Hacettepe Üniversitesi Stratejik Spor Bilimleri ve Teknolojisi Bölümü Stratejik Planı, <http://www.hacettepe.edu.tr/duyuru/stratejik/sunum.html>). ODTÜ'nün stratejik planında ayrıca lisansüstü eğitimin yapısına da yön gösteren “*disiplinler arası sinerjinin artırılması*” öne çıkarıldığı belirlendi.

Tablo 17. Beden eğitimi ve spor alanı öğrencilerinin lisansüstü düzeylerine göre takip ettikleri programın kişisel gelişimlerine katkısı konundaki algıları

Lisansüstü düzey	Kişisel gelişime katkı	n	
Yüksek lisans	Alan bilgim gelişti	5	
	Bilgiye ulaşmayı ve değerlendirmeyi öğrendim	5	
	Empati geliştirdim	3	
	İletişim becerilerim gelişiyor	1	
	Problem çözme becerilerim gelişiyor	1	
	Vizyon sağladı	1	
	İlgi alanımdaki akademisyenlerle çalışıyorum	1	
	Düzenli olmayı öğrendim	1	
	Bilimsel araştırma becerilerim gelişiyor	1	
	Üniversite kültürü alıyorum	1	
	Teoriyi uygulamada kullanabiliyorum	1	
	İstatistik öğrendim	1	
	Doktora	Alan bilgim derinleşti	14
		Bilimsel araştırma yapmayı öğrendim	11
Analiz becerim gelişti		1	
Daha iyi ders veriyorum		1	
Doğru bilgiye ulaşmayı öğrendim		1	
Eleştirel düşünme becerim gelişti		1	
İletişim becerilerim gelişti		1	
Duyuşsal özelliklerim gelişti		1	
Teknolojiyi daha iyi kullanıyorum		1	
Yayın yapabiliyorum		1	
Yabancı dilim gelişti	1		
Kendime güvenimi kaybettim *	1		

*Bu cevabı veren öğrenci doktora yeterlilik sınavına ilk girdiğinde başarısız bulunduğunu, ikinci girişinde başarılı olmakla birlikte bir özgüven sorunu oluştuğunu ifade etti.

Tablo 18. Farklı alanlardaki öğrencilerin lisansüstü düzeylerine göre takip ettikleri programın kişisel gelişimlerine katkısı konusundaki algıları

Lisansüstü düzey	Kişisel gelişime katkı	n
Yüksek lisans	Alan bilgim geliyor	1
	Kuramı uygulamada deneyebiliyorum	1
Doktora	Alan bilgim derinleşti	5
	Akademik olgunluk kazandım	4
	Disiplinler arası bakışım geliyor	2
	Araştırma için iç motivasyonum artıyor	2
	Bilimsel bakışım gelişti	1
	Eleştirel düşünme becerim gelişti	1
	Bilimsel araştırma becerim gelişti	1
	Problem çözme becerim gelişti	1

3.3. İkinci Araştırma Sorusu: Lisansüstü eğitimin araştırma, öğretmeyi öğrenme, akademik sorumluluk, kültür ve etiğin geliştirilmesi ile ilgili hedeflerinin gerçekleştirilmesinde öğrenci ve öğretim üyesi etkileşimi nasıl oluşur?

Öğretim üyesi görüşme bulguları

Beden eğitimi ve spor alanında çalışan öğretim üyelerinin lisansüstü öğrencileri için yapılandığı eğitim ortamının özelliklerine yönelik verdikleri cevaplar Tablo 19’da, diğer alanlardaki öğretim üyelerinin verdiği cevaplar ise Tablo 20’de verilmiştir. Beden eğitimi ve spor alanında çalışan öğretim üyelerinin en sık kullandığı eğitim yaklaşımı (etkileşim araçları) seminer hazırlatma, makale yazma, sunum yaptırma, dostça iletişim ortamı kurma, rehberlik, kongre

bildirisi hazırlama ve sunma olarak belirlendi. Beden eğitimi ve spor alanı dışındaki öğretim üyeleri ise, rehberlik, araştırma imkanları sağlama, projeler, sunum, seminer hazırlama, kolay ulaşılabilirlik ve kontratı en sık kullandıkları eğitim yaklaşımları olarak ifade etti. Öğretim üyelerinin hazırladığı ortam temelde araştırma becerileri ve alan bilgisi geliştirme üzerine kurgulanmış bir etkileşim ortamı niteliği taşımaktaydı.

Tablo 19. Beden eğitimi ve spor alanı öğretim üyelerinin lisansüstü eğitimde hazırladıkları eğitim ortamı

Eğitim ortamı	n
Seminerler	8
Makale yazma	8
Öğrenci sunumları	7
Dostça iletişim ortamı	6
Rehberlik	6
Kongre bildirisi hazırlama ve sunma	6
Kontrat	5
Düzenli olarak bir araya gelme	5
Makale analizi	4
Tez izleme komitesine hazırlanma ve savunma	4
Küçük projeler	3
Öğrencilerin uygulamanın içinde olması için yönlendirme	3
Öğrenci dosyası tutarak takip	3
İnformal sohbetler	3
Bilgi aktarımı	3
Öğretim üyesinin projelerinde yardımcı eleman olarak çalışma	3
Derslerde bilimsel araştırma etiğinin tartışılması	3
Uygulamaya gömülü olarak etik ile ilgili tartışmalar	3
Ödevler	2
Öğretim üyesi tarafından verilen derslerin lisansüstü öğrenciler (araştırma görevlileri) tarafından gözlenmesi	2
Öğrencinin sorumluluklarını yerine getirme düzeyinin gözlenmesi	2
Araştırma görevlilerinin ders vermesi	2
Hazırlanan yayınlarda atıf kontrolü	2
Ders saat ve zamanı belirlerken öğrenciye uygunluğunun dikkate alınması	2
Öğrencilerin sivil toplum kuruluşları ile iletişimde olması için teşvik edilmesi	1
Lisans öğrencilerin hazırladığı projelerde lisansüstü öğrencilerin danışmanlık yapması	1
Dersler üzerine tartışma	1
Lisansüstü öğrencilerin kongre/sempozyum organizasyonlarında yer alması	1
Öğrencilere makale hazırlarken bilim ve etikle ilgili kitap okutulması	1
Demokratik ortam hazırlama	1
Etikle ilgili örnek olay inceleme	1

Tablo 20. Farklı alanlardaki öğretim üyelerinin lisansüstü eğitimde hazırladıkları eğitim ortamı

Eğitim ortamı	n
Rehberlik	7
Araştırma imkânları sağlamak	6
Projeler	6
Sunum	5
Seminerler	5
Kolay ulaşılabilirlik	4
Kontrat	4
Tartışma	4
Kongre sunumu hazırlama	4
İnformal etkileşim	3
Disiplinler arası çalışma ortamı yaratma	3
Sınavlar	2
Sık sık öğrencilerle bir araya gelme	2
Öğrenci hazırlıklarını/yazılarını öğrenci ile birlikte okuma ve anında geribildirim	2
Öğrencilere iç görü geliştirecekleri ortam hazırlamak	2
Öğrenci davranışı/iletişiminde sorun olduğunda memnuniyetsizliğini hissettirmeye çalışma	2
Okuma grubu oluşturma	2
Tez konuları üzerinde öğretim üyeleri ve öğrencilerin hep birlikte katıldığı toplantılar	2
Tez izleme komiteleri	2
Stüdyo çalışmaları	2
Zaman-çalışma planında özgür/rahat bırakma	2
Araştırma görevlilerinin derslere yardımcı olarak girmeleri	2
Türkiye’de yapılan çalışmaları anlamaları için yönlendirme	1
Sosyal hesap verilebilirlik ortamı yaratma	1
Araştırma yöntemleri dersinde etik konusunun üzerinde duruluyor	1
Öğrencilerin dikkatini yayın etiğine çekmek	1
Rapor hazırlama	1
Grup kritikleri	1
Bireysel kritikler	1
Kitap değerlendirmesi	1
Derslerin takibi	1
Öğrencilere çözmeleri için problem verme, sorular sorma	1
Teknisyen ve diğer teknik elemanlarla iletişim hakkında tartışma	1
Etik konular uygulama içinde gömülü ele alınıyor	3
Etikle ilgili tartışmalar	2

Beden eğitimi ve spor alanında çalışan öğretim üyelerinin lisansüstü eğitiminde hazırladıkları eğitim ortamında, yüksek lisans ve doktora ayrışımına yaklaşımları Tablo 21’de, diğer alanlardaki öğretim üyelerinin yaklaşımları ise Tablo 22’de sunulmuştur. Her iki grupta da yüksek lisansın daha öğretmen merkezli planlandığı, doktoranın ise daha öğrenci merkezli olduğu ve öğrenciyi bağımsızlaştırma hedefi taşıdığı öne çıktı. Beden eğitimi ve spor alanında hazırlanan eğitim ortamının yayın yapmaya hedeflediği en sık ifade edilen boyut oldu.

Tablo 21. Beden eğitimi ve spor alanı öğretim üyelerinin lisansüstü eğitimde hazırladıkları eğitim ortamında yüksek lisans, doktora ayrışımı

Lisansüstü düzey	Eğitim ortamı	n
Yüksek lisans	Öğretmen merkezli-öğrenci daha çok bilgi alıcı	4
	Alan bilgisi tamamlamaya odaklanmış öğretim ortamı	3
	Daha çok bilimsel yöntemi öğrenme-deneme ortamı	3
	Yüksek lisansta yayın önceliği yok, ortam buna göre hazırlanıyor	2
Doktora	Yayın yapma üzerine kuruluyor	5
	Öğrencinin sorumlulukları artıyor	4
	Öğrenci anlatımı daha çok	3
	Süreç yüksek lisansa göre daha uzun ve sert	2
	Sorgulama ve problem çözme odağı	2

Tablo 22. Farklı alanlardaki öğretim üyelerinin lisansüstü eğitimde hazırladıkları eğitim ortamında yüksek lisans, doktora ayrışımı

Lisansüstü düzey	Eğitim ortamı	n
Yüksek lisans	Doktora göre daha öğretmen merkezli	2
Doktora	Öğrenci merkezli	3

Beden eğitimi ve spor alanı öğretim üyelerinin öğretim dönemi içinde araştırma, öğretim ve diğer işler için ne kadar zaman ayırdıkları sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 23'te, diğer alanlardaki öğretim üyelerinin verdikleri cevaplar ise, Tablo 24'te verilmiştir. Buna göre, beden eğitimi ve spor alanında çalışan öğretim üyelerinin zamanlarının çoğunu derslere ayırdığı belirlendi. Bu grupta zamanının çoğunu araştırmaya ayıran öğretim üyesi bulunmazken, diğer alanlarda çalışan öğretim üyeleri içinde zamanının çoğunu araştırmaya ayıran öğretim üyelerinin bulunduğu saptandı (özellikle Mühendislik Fakültesi öğretim üyeleri). Öğretim dönemi içinde zamanının çoğunu derslere ayıran öğretim üyeleri araştırma için yaz ve tatil dönemlerini kullandıklarını belirtti.

Tablo 23. Beden eğitimi ve spor alanı öğretim üyelerinin zaman kullanımı

Zaman kullanımı	n
Zamanının çoğunu derslere ayırıyor	9
Zamanı araştırma, dersler ve diğer işler için dengeli kullanıyor	6
Zamanının çoğunu diğer işlere ayırıyor	3
Zamanının çoğunu araştırmaya ayırıyor	0

Tablo 24. Farklı alanlardaki öğretim üyelerinin zaman kullanımı

Zaman kullanımı	n
Zamanının çoğunu derslere ayırıyor	4
Zamanının çoğunu araştırmaya ayırıyor	3
Zamanı araştırma, dersler ve diğer işler için dengeli kullanıyor	1
Zamanının çoğunu diğer işlere ayırıyor	0

Lisansüstü öğrenci görüşme bulguları

Lisansüstü öğrencilerin tez danışmanlarının güçlü ve zayıf yönlerine yaptıkları vurgular, öğretim üyeleri tarafından hazırlanan etkileşim ortamını anlamak için kullanıldı. Beden eğitimi ve spor alanında öğretim gören öğrencilerin tez danışmanlarının güçlü yönleri ile ilgili algıları Tablo 25'te, diğer alanlardan olan öğrencilerinin algıları ise Tablo 26'da verilmiştir. Beden eğitimi ve spor alanında öğretim gören öğrencilerin tez danışmanlarının zayıf yönleri ile ilgili algıları Tablo 27'de, diğer alanlardan olan öğrencilerin algıları ise Tablo 28'de sunulmuştur.

Beden eğitimi ve spor alanında yüksek lisans ve doktora yapan öğrenciler danışmanlarının güçlü yönleri ile ilgili olarak, sıklıkla açık olma ve genelde ulaşılabilir olmasına vurgu yaptı. Doktorada danışmanların dostça yaklaşımı ve araştırmayı teşvik etmesi memnun olunan diğer unsurlardı. Beden eğitimi ve spor alanı dışındaki yüksek lisans ve doktora öğrencileri de benzer şekilde danışmanlarının güçlü yönleri olarak iletişim becerilerini öne çıkardı.

Tablo 25. Beden eğitimi ve spor alanı öğrencilerinin lisansüstü düzeylerine göre tez danışmanlarının güçlü yönleri hakkındaki algıları

Lisansüstü düzey	Algı	n
Yüksek lisans	İletişime açık olması	3
	Genelde ulaşılabilir olması	2
	Özgür bırakması	1
	Pozitif olması	1
	Tecrübeli olması	1
	Yayın performansı	1
	Yönlendirici olması	1
	Doktora	İletişime açık olması
	Genelde ulaşılabilir olması	11
	Dostça yaklaşım	10
	Araştırmaya teşvik etmesi	7
	Etik rol modeli olma	4
	Yayın performansı	2
	Yayın etiği	2
	Seminer, kongre ve benzeri etkinliklere katılım teşviki	2
	Disiplinler arası bakış	1
	Özgür bırakma	1
	Paylaşımçı olması	1
	Ders dışına uzayan çok yönlü etkileşim	1
	Öğrenciye güven vermesi	1
	Fikirlere değer vermesi	1
	İkna edici olması	1
	Mükemmeliyetçi olması	1

Beden eğitimi ve spor alanında yüksek lisans ve doktora yapan öğrenciler danışmanlarının zayıf yönlerini değerlendirirken, çok yoğun olmaları, yönlendirmede yetersiz olmaları, konuya hâkim olmamaları ve sistematik/düzenli görüşme içinde olmamalarını ifade ettiler. Danışmanlarının konuya hâkim olmamasından en çok yakınan öğrencilerin daha çok spor felsefesi ve spor sosyolojisi gibi yeterince öğretim üyesi bulunmayan eğitim alanlarında olduğu görüldü. Beden eğitimi ve spor alanı dışında eğitim alan doktora öğrencileri ise, danışmalarının

zayıf yönü olarak kendilerini yalnız bırakmaları ve bazı konularda alan bilgisi yetersizliğini öne çıkardılar.

Tablo 26. Farklı alanlardaki öğrencilerin, lisansüstü düzeylerine göre tez danışmanlarının güçlü yönleri hakkındaki algıları

Lisansüstü düzey	Algı	n
Yüksek lisans	İyi niyetli olması	1
	İletişime açık olması	1
	Genelde ulaşılabilir olması	1
Doktora	Yönlendirici olması	7
	İletişime açık olması	8
	İyi niyetli olması	2
	Cesaretlendirici olması	1
	Güven verici olması	1
	Rol modeli olması	1
	Özgür bırakması	1
	Tecrübeli olması	1
	Genelde ulaşılabilir olması	1
	Ağabey/abla gibi olması	1
	Paylaşımçı olması	1
Yayın odaklı olması	1	

Tablo 27. Beden eğitimi ve spor alanı öğrencilerinin, lisansüstü düzeylerine göre tez danışmanlarının zayıf yönleri hakkındaki algıları

Lisansüstü düzey	Algı	n
Yüksek lisans	Çok yoğun olması	3
	Yönlendirmede yetersiz olması	2
	Araştırma dışında paylaşım olmaması	2
	İletişimin zor olması	1
	Genelde ulaşılamaz olması	1
	Önyargılı olması	1
Doktora	Geribildirim olmaması	1
	Çok yoğun olması	6
	Yönlendirmede yetersiz olması	4
	Konuya hâkim olmaması	4
	Sistemik görüşme olmaması	3
	Çalışma alanlarının uyuşmaması	2
	Öğretim becerilerinin zayıf olması	2
	Etik konularda yönlendirmede yetersiz olması	2
	Uygulama içinde olmaması	1
	Yayın üretkenliğinin düşük olması	1
	Araştırmaya aşırı önem veriyor olması	1
	İletişimin zor olması	1
	Mükemmeliyetçi olması	1
	Üzerinde çok öğrenci olması	1
	Zaman planlamasının yetersiz olması	1
	Yavaş olması	1
Geribildirim olmaması	1	

Tablo 28. Farklı alanlardaki öğrencilerin, lisansüstü düzeylerine göre tez danışmanlarının zayıf yönleri hakkındaki algıları

Lisansüstü düzey	Algı	n
Yüksek lisans	--	-
Doktora	Yalnız bırakma	2
	Bazı konularda alan bilgisinin yetersiz olması	1

Yazılı belge bulguları

Yapılan incelemelerde öğretim üyelerinin ders ücreti karşılığında öğrencilerine ayırmaları gereken süre dışında (ders saati) eğitim ortamını yapılandırmaları ile ilgili herhangi bir yönerge veya yönetmeliğe rastlanmadı. Sürecin yapılandırılmasının, beklenen ürünün (başarılı tez, yayın, verilen süre içinde bitirme) somut olarak ifade edilmesi ve akademik yükseltme ölçütleri içinde yer alması ile daha çok öğretim üyesine bırakıldığı görüldü.

3.4. Üçüncü Araştırma sorusu: Öğrenci ve öğretim üyesi etkileşiminde çevre ve süreç ile ilgili faktörler araştırma, öğretmeyi öğrenme, akademik sorumluluk, kültür ve etikle ilgili becerilerin gelişimini nasıl etkiler?

Öğretim üyesi görüşme bulguları

Öğretim üyesi bakışı ile lisansüstü eğitimde danışmanların öğrencileri ile olan etkileşimlerini etkileyen çevre ve süreç ile ilgili faktörlerin değerlendirilmesinde, lisansüstü öğrencilerden beklentileri yapılandırmaya etki eden unsurlar ve öğrenci başarısını artıran/düşüren nedenler incelendi. Beden eğitimi ve spor alanında çalışan öğretim üyelerinin, öğrencilerden beklentilerini yapılandırmaya etki ettiğini düşündükleri unsurlar Tablo 29’da, beden eğitimi ve spor alanı dışında çalışan öğretim üyelerinin düşündükleri unsurlar ise Tablo 30’da verilmiştir.

Beden eğitimi ve spor alanında çalışan öğretim üyeleri lisansüstü öğrencilerden beklentilerini yapılandırmaya etki eden unsurlar içinde en sık, bölüm karar ve hedefleri, akademik yükseltme ölçütleri, araştırma imkânları, öğretim üyeleri arasındaki etkileşim, öğrencinin araştırma görevlisi olması veya başka bir yerde çalışması, üniversite kuralları ve gelişim planı konularını ifade etti. Diğer alanlardaki öğretim üyeleri ise, öğretim üyeleri arasındaki etkileşimi, öğretim üyesinin geçmiş yaşam deneyimlerini, öğretim üyelerinin iş yükü

ve lisansüstü eğitimdeki önceliklerini, doktora öğrencinin çalışma konusunun öğretim üyesinin ilgi alanı ile örtüşme düzeyini, üniversite yönetmeliklerini ve öğrencinin yabancı dil bilgisi düzeyini daha sık vurguladı.

Tablo 29. Beden eğitimi ve spor alanı öğretim üyelerinin algılarına göre, lisansüstü öğrencilerden beklentilerini yapılandırmaya etki eden unsurlar

Unsur	n
Bölüm kararları	9
Akademik yükseltme ölçütleri (yayın, yabancı dil, yurtdışı deneyim vb)	9
Araştırma imkânları	7
Öğretim üyeleri arasındaki etkileşim	7
Bölümün hedefleri	6
Öğrencinin araştırma görevlisi olması veya başka bir yerde çalışması	5
Üniversitenin kuralları ve gelişim planı (stratejik planı vb)	5
Öğrencilerin niyeti	4
Lisansüstü eğitime olan öğrenci talebi/talepsizliği	4
Öğretim üyesi ders yükü	4
Seminerler	4
Fiziksel altyapı	4
Lisansüstü öğrencileri meslektaş olarak görmek (öğretim üyesi aday)	3
Öğrencinin disiplinler arası bakışı	3
Öğrenci seçim şekli	3
Yurtdışı rekabet	3
Araştırma görevlilerinin ders yükü	3
Öğrenci gözlemleri	3
Araştırma için ayrılan finansal kaynaklar	3
Danışmanın yayın üretkenliği	3
Avrupa Birliği uyumu	2
Türkiye'deki gelişmeler	2
Öğrencilerin yaşı	2
Lisans eğitiminden getirilen bilgi birikimi	2
Öğretim üyesinin kişisel değerleri (eğitimi bilimsel araştırma çerçevesinde tutmak vb)	2
Öğretim üyesinin eğitimi güncelleme eğilimi	2
Öğrencinin mezun olduğu lisans programı	2
Öğretim üyelerinin üzerindeki bürokratik iş yükü	2
Bölümün hangi enstitüye bağlı olduğu (sağlık, fen, sosyal bilimler enstitüsü)	2
Öğrencilerin etik gelişim düzeyleri	1

Tablo 30. Farklı alanlardaki öğretim üyelerinin algılarına göre lisansüstü öğrencilerden beklentilerini yapılandırmaya etki eden unsurlar

Unsur	n
Öğretim üyeleri arasında etkileşim	4
Öğretim üyesinin geçmiş eğitim yaşantıları	4
Öğretim üyelerinin iş yükü	4
Öğretim üyesinin lisansüstü eğitimdeki öncelikleri	3
Doktora'da öğrencinin çalışma konusunun öğretim üyesinin ilgi alanı ile örtüşme düzeyi	3
Üniversite yönetmelikleri	3
Öğrencinin yabancı dil düzeyi	2
Öğretim üyesinin değer ve inançları	2
Programdaki öğrenci sayısı	2
Disiplinler arası öğrenci profili	2
Öğretim üyesinin ile öğrenci arasındaki yaş farkı	2
Öğrencilerin mesleki hedefleri	1
Programın yalnız öğretim üyesi yetiştirme odaklı olup olmadığı	1
Akademik yükseltme ölçütleri	1
Öğrencinin niyeti	1
Öğrencinin kapasitesi	1
Öğrencinin kişilik özellikleri	1
Öğrenci geribildirimleri/değerlendirmeleri	1
Öğrencinin araştırma görevlisi olması veya başka bir yerde çalışması	1
Bölümce verilen kararlar (araştırmaların topluma yarar sağlayacak şekilde yönlendirilmesi konusunda fikir birliği)	1
Öğrenci ile görüşme sıklığı	1
Eğitim fakültesi lisansüstü öğrencilerinin öğretim becerilerini lisans eğitiminde geliştirdiklerinin varsayılması	1

Beden eğitimi ve spor alanında çalışan öğretim üyelerinin lisansüstü öğrencilerin başarısını artıran veya düşüren nedenler hakkındaki düşünceleri Tablo 31’de, diğer alanlardaki öğretim üyelerinin görüşleri ise Tablo 32’de verilmiştir.

Tablo 31. Beden eğitimi ve spor alanı öğretim üyelerine göre lisansüstü öğrencilerin başarısını etkileyen nedenler

Neden	n
Akademik kapasite	13
Öğrencinin alan bilgisi düzeyi	11
Dışarıda çalışanların zaman ayarlaması/devamı	10
Yabancı dil yeterliliği	9
Çalışma motivasyonu	9
Olgunlaşma düzeyi	9
Çalışma alışkanlığı	6
Öğrenci niyeti/beklentisi	6
Danışmanın iş/ders yükü	6
Öğrencinin danışmanının çalışma konusunda çalışıp çalışmadığı	6
Okuma alışkanlıkları	5
Farklı alanlardan gelen öğrencilerin konu hâkimiyeti	5
Huzurlu ortamda çalışmak	4
Araştırma deseni-örnekleme ile ilgili sorunlar	4
Kurumların işbirliği düzeyi (Üniversite-Milli Eğitim Bakanlığı gibi)	4
Zaman-süre planlaması	4
Üniversite dışında çalışma	4
Öğrencinin çalışacağı öğretim üyesini kendisinin seçmesi	4
İstatistik bilgisi	3
Anadili kullanma becerileri	3
Öğrenci bağımlılık düzeyi	3
Araştırma sırasında araç-gereçte çıkan sorunlar	3
Disiplinler arası çalışmada grupların bir araya gelip gelemediği	3
Danışmanın yoğunluğu	3
Araştırma görevlilerinin iş yoğunluğu	3
Araştırma görevlisi olup dışarıda ek iş yapmak	3
Öğretim üyesine yakınlık	2
Yaş	2
Araştırma görevlisi olmak	2
Etik kurul onayı alma	2
Kamp yapan sporcular	1

Tablo 32. Farklı alanlardaki öğretim üyelerine göre lisansüstü öğrencisi başarısını etkileyen nedenler

Neden	n
Akademik kapasite	5
Yabancı dil düzeyi	4
Motivasyon	4
Zaman kullanımı	3
Üniversite dışında çalışma	3
Sentez becerisi	3
Öğrencinin niyeti/beklentileri	3
Okuma alışkanlığı	3
Danışmanın üzerindeki iş yükü	3
Merak düzeyi	3
Dışarıda çalışanların zaman ayırma düzeyi/devamı	3
Araştırmaya maddi destek bulma	3
Araştırma yöntemlerini içselleştirme düzeyi	3
Araştırma görevlileri üzerindeki ders yükü düzeyi	3
Özel yaşamdaki sorumluluklar	2
Çok fazla danışman desteğine ihtiyaç duyma	2
Başka kurumlarda araştırma yapmak için gereken bürokratik süreç	2
Araştırma sorusunun yanıtlanabilirliği	2
Araştırma deseninde sorun olması	2
Araştırma görevlileri üzerindeki iş yükü düzeyi	1
Öğrencinin kural ve yönetmelikleri takip etme düzeyi	1

Lisansüstü öğrencilerin başarısını artıran veya düşüren nedenler içinde akademik kapasite, öğrencinin alan bilgisi düzeyi, üniversite dışında çalışanların zaman ayarlaması ve programa devamı, yabancı dil yeterliliği, çalışma motivasyonu ve öğrencinin olgunlaşma düzeyi, beden

eğitimi alanında çalışan ğretim üyeleri tarafından en fazla vurgulanan konular oldu. Beden eğitimi alanı dışında çalışan ğretim üyeleri ise, en sık olarak akademik kapasite, yabancı dil düzeyi ve motivasyonu öne çıkardı.

Lisansüstü ğrenci görüşme bulguları

Lisansüstü ğrenci bakışı ile lisansüstü eğitimde danışmanların öğrencilerle olan etkileşimlerini etkileyen evre ve süreç ile ilgili faktörlerin değerlendirilmesinde, öğrencilerin takip ettikleri programın güçlü ve zayıf yönleri hakkındaki algıları ve üniversitelerde ğretim elemanı olarak çalışan öğrencilerin ders verme veya bir ğretim üyesine derslerinde yardım etme durumları gözden geçirildi. Beden eğitimi ve spor alanında eğitim alan öğrencilerin takip ettikleri programın güçlü yönleri hakkındaki algıları Tablo 33'te, diğer alanlarda eğitim alanlarıinki ise Tablo 34'te verilmiştir.

Beden eğitimi ve spor alanında ve diğer alanlarda eğitim alan öğrenciler programın güçlü yönleri olarak, kütüphane imkânları ve teknolojik altyapıyı sıklıkla vurguladı. Kütüphane imkânlarında en fazla vurgu, internet üzerinden veritabanlarına ulaşma ve yayınları tam metin olarak indirme olanağı üzerineydi. Teknolojik altyapıda ise, laboratuvarların geliştiği ve yaptıkları araştırmaları destekleyecek imkânlara sahip olduğu, genelde bilgisayar ve gerekli yazılımlara ulaşılabildiği ifade edildi.

Beden eğitimi ve spor alanında eğitim alan öğrencilerin takip ettikleri programın zayıf yönleri hakkındaki algıları Tablo 35'te, diğer alanlardaki öğrencilerin algıları ise Tablo 36'da verilmiştir. Bu boyutta beden eğitimi ve spor alanında çalışan öğrenciler tarafından en fazla üzerinde durulan konular, eviri yapmaya dayalı eğitim, teknolojik altyapı yetersizliği, fiziksel altyapı yetersizliği, programda ğretim üyesi sayısının az olması, araştırma görevlilerinin iş yükü,

öğretim üyelerinin doktorayı 5-6 yıla uzatma eğilimi ve çok yoğun program konuları oldu. Teknolojik altyapı ve fiziksel altyapı yetersizliği yoğunlukla iki üniversitedeki öğrenciler tarafından dile getirildi.

Tablo 33. Beden eğitimi ve spor alanı öğrencilerinin lisansüstü düzeylerine göre takip ettikleri programın güçlü yönleri hakkındaki algıları

Lisansüstü düzey	Algı	n
Yüksek lisans	Kütüphane imkanları	6
	Teknolojik altyapı	4
	Öğretim üyelerinin iletişime açık olması	2
	Öğretim üyelerinin alan bilgisi	2
	Öğretim üyesi kalitesi	1
	Bilgiye ulaşma yollarının öğretilmesi	1
	Başka bölümlerden ders alabilme	1
	Üniversitenin kültürü	1
	Seminer programları	1
	Sunum becerisini geliştirme	1
Doktora	Kütüphane imkanları	14
	Teknolojik altyapı	8
	Seminerler	5
	Öğretim üyelerinin kalitesi	4
	Disiplinler arası bakış	3
	Disiplinler arası yapılanma	3
	Araştırma finansmanı	3
	Dostça ortam	2
	Özgün fikre destek olunması	1
	Öğretim üyelerinin araştırma becerileri	1
	Öğretim üyelerinin sahada da çalışması	1
	Öğretim üyelerinin iletişim becerileri	1
	Akademik kararlara katılım	1
	Farklı bölümlerden ders alabilme	1
	Yabancı dil bilgisi	1
	Derslerin kalitesi	1

Tablo 34. Farklı alanlardaki öğrencilerin lisansüstü düzeylerine göre takip ettikleri programın güçlü yönleri hakkındaki algıları

Lisansüstü düzey	Algı	n
Yüksek lisans	Öğretim üyesi kalitesi	1
	Paylaşımçı öğretim üyelerinin varlığı	1
	Üniversite kültürü	1
Doktora	Kütüphane imkanları	7
	Teknolojik altyapı	6
	Öğretim üyesi kalitesi	3
	Uluslar arası bakış	3
	Bilimsel araştırma üretkenliği	3
	Yayın	2
	Yabancı dilde eğitim	2
	Seminerler	2
	ÖYP'nin finansal imkanları	2
	Araştırmalara finansal destek bulma	2
	Paylaşımçı öğretim üyelerinin varlığı	1
	Seçmeli ders çokluğu	1
	Teorinin pratiğe uygulanması	1
	Öğretim üyelerinin etik rol modelliği	1
	Üniversitenin saygınlığı	1

Tablo 35. Beden eğitimi ve spor alanı öğrencilerinin lisansüstü düzeylerine göre takip ettikleri programın zayıf yönleri hakkındaki algıları

Lisansüstü düzey	Algı	n
Yüksek lisans	Çeviri yapmaya dayalı eğitim	3
	Teknolojik altyapı	3
	Fiziksel altyapı	3
	Plansız ve sistematik olmayan eğitim	2
	Alanda az öğretim üyesi olması	2
	Araştırma görevlisi yükü	2
	Tek başına ders alma (öğrenci sayısı azlığından)	1
	Düşük öğretim üyesi kalitesi	1
	Özgün araştırma olmaması	1
	Anabilim dalları arasında etkileşimin az olması	1
	Ders programı zayıf olması	1
	Öğrenci başarısını ölçme ve değerlendirme	1
	Disiplinler arası çalışma imkânının olmaması	1
	Öğretim üyeleri çok yoğun olması	1
	Programın çok yoğun olması	1
	Yönlendirmenin zayıf olması	1
	Dersler yüzeysel olması	1
	Öğretim üyeleri çok yönlü olmaması	1
	Alanı dışında ders veren öğretim üyeleri	1
	Kütüphane imkânları	1
Doktora	Programda öğretim üyesi sayısının az olması	6
	Teknolojik altyapı	5
	Araştırma görevlilerinin iş yükü	4
	Çok yoğun program	4
	Öğretim üyelerinin doktora 5-6 yıla uzatma eğilimi	3
	Derslerin verimsiz olması	3
	Araştırma görevlileri arasında ayrımcılık (35. madde)	3
	Fiziksel altyapı	3
	Öğretim üyelerinin ders yükü	3
	Yeterlilik sınavının kapsam geçerliliğinin olmaması	3
	Araştırma finansmanı	3
	Öğretim üyesi kalitesi	3
	Çeviri yapmaya dayalı eğitim	2
	Programdaki ders sayısının fazla olması	2
	Seçmeli ders sayısının az olması	1
	Laboratuvarların herkese açık olmaması	1
	Laboratuvarlarda teknik elemanın eksikliği	1
	Yayın üretkenliğinin düşük olması	1
	Derslerin yayın yapmaya dönük yapılandırılıyor olması	1
	Kütüphane imkânları	1
	Plansız iş yükü	1
	Programdaki öğrenci sayısının az olması	1
	Tez konularında öğretim üyeleri aşırı etkili olması	1
	Bencil öğretim üyeleri	1

Tablo 36. Farklı alanlardaki öğrencilerin lisansüstü düzeylerine göre takip ettikleri programın zayıf yönleri hakkındaki algıları

Lisansüstü düzey	Algı	n
Yüksek lisans	Kampus dışından kütüphane online veritabanlarına ulaşamama	1
Doktora	Yeterlilik sınavı kapsamı ve yapısı	3
	Öğretim üyelerinin doktorayı 5-6 yıla uzatma eğilimi	2
	Yayın odaklı olmama	2
	Öğretimin gözardı edilmesi	1
	Çok fazla sunum verilmesi	1
	Düşük paylaşım kültürü	1
	Etik konuların gündemde olmaması	1
	Yayın etiği konusunun yalnız araştırma yöntemleri dersinde ele alınması	1
	Kütüphanede Türkçe yayın yetersizliği	1
	Teori ağırlıklı eğitim	1
	Tez öncesinde alınan derslerin veriminin düşük olması	1
	Araştırmaya teşviğin az olması	1
	Türkiye'nin sorunlarına odaklı olmaması	1
	Sistemli olmaması	1

Takip ettikleri programın zayıf yönleri hakkında beden eğitimi ve spor alanı dışında eğitim gören öğrenciler tarafından en fazla üzerinde durulan konular ise, yeterlilik sınavı kapsamı ve yapısı, öğretim üyelerinin doktorayı 5-6 yıla uzatma eğilimi olarak belirtildi.

Üniversitelerde öğretim elemanı olarak çalışan öğrencilerin ders verme veya bir öğretim üyesine derslerinde yardım etme durumları, beden eğitimi ve spor alanındaki öğrenciler için Tablo 37’de, diğer alanlardaki öğrenciler için ise Tablo 38’de verilmiştir.

Tablo 37. Beden eğitimi ve spor alanı öğrencilerinin lisans programında ders verme dağılımı

Ders verme dağılımı	n	%
Kendi adına veriyor	5*	21.7
Bir öğretim üyesine yardım ediyor	16	69.6
Kendi adına ders vermiyor, öğretim üyesine de yardım etmiyor	2	8.7
Toplam	23	100

*Öğretim Görevlisi pozisyonunda olan iki öğrenci ile üniversite dışında çalışan altı öğrenci hesaplamalarda dikkate alınmadı.

Tablo 38. Farklı alanlardaki lisansüstü öğrencilerin lisans programında ders verme dağılımı

Ders verme dağılımı	n	%
Kendi adına veriyor	6	75.0
Bir öğretim üyesine yardım ediyor	2	25.0
Toplam	8	100

*Üniversite dışında çalışan bir öğrenci hesaplamalarda dikkate alınmadı

Beden eğitimi ve spor alanında eğitim alanında 8 öğrenci (% 34.8), diğer alanlarda ise 3 öğrenci (% 37.5), verdiği veya yardım ettiği dersteki performansı ile ilgili öğretim üyeleri veya danışmandan geribildirim aldığını belirtti.

4. Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmanın amacı, lisansüstü eğitimin hedefleri doğrultusunda öğretim üyesi ile öğrenci etkileşiminin, beden eğitimi ve spor yüksek lisans ve doktora programlarında ve diğer fakültelerden seçilmiş farklı lisansüstü eğitim programlarında nasıl gerçekleştiğini ve bu süreçte etki eden faktörleri nitel araştırma yöntemleri ile açıklamaktır. Bu amaçla sorulan üç temel soruya cevap arandı. Aşağıda bulgular ışığında her bir soru için verilen cevaplar ortaya konmuştur:

Birinci Araştırma Sorusu: Lisansüstü eğitim hedefleri öğretim üyesi ve öğrenciler tarafından nasıl algılanır?

Öğretim üyelerinin lisansüstü öğrencilerden beklentileri yoğunlukla araştırma yapma ve araştırma becerilerini geliştirme üzerine yoğunlaşmaktadır. Öğretim üyelerinin tamamına yakını öncelik olarak bu hedefi vurgulamaktadır. Araştırma yanında öğretmeyi öğrenme, akademik etik, sorumluluk ve diğer duyuşsal özelliklerin gelişimleri ile ilgili beklentiler sunan öğretim üyeleri olmakla birlikte, bunların sayısı oldukça azdır. Bu durum hem beden eğitimi ve spor alanında çalışan hem de diğer alanlarda çalışan öğretim üyeleri için geçerlidir.

Öğrenci beklentileri içinde, lisansüstü eğitimden alan bilgisi geliştirme ve araştırma dışındaki hedefleri öne çıkaran öğrenci sayısı yok denecek kadar azdır. Bununla birlikte, diğer hedefleri vurgulayan öğrenciler genelde sosyal alanlarda öğrenim gören öğrenciler olmuştur (beden eğitimi ve spor alanında sosyoloji, pedagoji çalışanlar ve eğitim bilimleri öğrencileri).

Öğrencilerin lisansüstü eğitimden beklentileri içinde genel olarak iki farklı amaç ortaya çıkmaktadır. Bunlardan birincisi, özellikle akademik kariyer beklentisi olmayan grupta üniversite dışında çalışırken mesleki bilgilerin geliştirilmesidir. İkincisi ise, lisansüstü eğitiminden geçerek, öğretim üyesi olarak akademik kariyer içine girmektir.

Mesleki bilgilerini geliştirme beklentisi daha çok yüksek lisansta görülmektedir. Doktora eğitimi yapanlar genelde akademik kariyer beklentisi içinde olan öğrencilerdir. Doktora yapan fakat akademik kariyer yapmayı öncelikli hedef olarak belirlemeyen öğrenciler, mühendislik gibi üniversite dışında çalışarak da yüksek gelir elde edebilecek bölümlerde eğitim görenlerdir.

Öğrencilerin lisansüstü eğitimin kişisel gelişimlerine olan katkısı hakkındaki görüşleri ele alındığında, alan bilgisi geliştirme ve araştırma becerileri en çok vurgulanan konulardır. Bu bulgu öğrencilerin eğitimden beklentileri ile tutarlıdır.

Bu sonuçlar ışığında, lisansüstü eğitim hedeflerinin hem öğretim üyeleri hem de öğrenciler tarafından genelde alan bilgisi ve araştırma becerilerinin geliştirilmesi olarak ele alındığı; öğretme becerisi, akademik etik, sorumluluk ve duyuşsal gelişimin bu beklenti içinde sınırlı olarak ifade edildiği söylenebilir. Görüşmeler sırasında, bir bölüm öğretim üyesinin öğrencilerden araştırma ve (öğrenciler öğretim elemanı olsa bile) yayın dışında başka bir beklentileri olmadığını vurgulamaları da bu yargıyı güçlendirmektedir. Bu öğretim üyeleri, araştırma yapma sürecindeki deneyimlere gömülü olarak, öğrencinin diğer özelliklerinin kendiliğinden gelişeceğini düşünmektedir.

İkinci Araştırma Sorusu: Lisansüstü eğitimin araştırma, öğretmeyi öğrenme, akademik sorumluluk, kültür ve etiğin geliştirilmesi ile ilgili hedeflerinin gerçekleştirilmesinde öğrenci ve öğretim üyesi etkileşimi nasıl oluşur?

Öğretim üyeleri, lisansüstü eğitimde hazırladıkları eğitim ortamını, bir önceki soruda temel beklenti olarak ele alınan alan bilgisi ve araştırma becerisini seminerler, yayın hazırlama ve araştırma projelerinde çalışma yolu ile kazanılması üzerine oturtmuş gözükmektedir. Bunu da rahat iletişim kurulabilen, mümkün olduğunca danışman ile öğrencinin sık bir araya geldiği ve öğretim üyesinin rehberlik yaptığı bir ortamda oluşmasına dikkat edildiği görülmektedir. Sayıları azda olsa öğrencilerin öğretim becerilerini, akademik etik ve sorumluluk ve duyuşsal gelişimlerini uyararak için sistemli yaklaşan öğretim üyeleri de bulunmaktadır. Bunlara örnek olarak, öğretim üyesinin verdiği dersleri araştırma görevlisi olan öğrencilerine gözlemletmesi, araştırma görevlilerinin öğretim üyesi tarafından ders verirken gözlenmesi, öğrencinin sorumluluklarını yerine getirme düzeyinin kayıt tutarak gözlenmesi, etik ile ilgili örnek olay inceleme ve okuma grubu oluşturma verilebilir.

Öğretim üyelerinin doktorada hazırladıkları eğitim ortamını, yüksek lisansa göre daha öğrenci merkezli olarak ifade etmeleri, doktoranın lisansüstü eğitim-öğretim yönetmeliğinde belirtilen öğrencinin bağımsızlaşması (bağımsız araştırma yapabilme becerisi) amacı ile tutarlıdır.

Hazırlanan eğitim ortamında beden eğitimi ve spor alanı öğretim üyeleri ile diğer alanlardaki öğretim üyeleri birbirinden çok ayrılmazken; bu iki grup araştırma, dersler ve diğer işler için ayrılan zamanda farklılaşmaktadır. Beden eğitimi ve spor alanında çalışan öğretim üyelerinin ders yükünün, diğerlerinden daha çok olduğu anlaşılmaktadır. Görüşmeler sırasında, beden eğitimi alanında çalışan bazı öğretim üyeleri bunu alanda az öğretim üyesi olması, lisans derslerinin çok olması ve daha fazla ek ders ücreti alma niyeti ile ilişkilendirmiştir.

Lisansüstü öğrencilerin danışmanlarında en güçlü gördüğü yön iletişime açık olmaları ve dostça iletişim kurmaları olarak gözükmektedir. En zayıf gördükleri yön ise, çok yoğun olmalarıdır. Bu yoğunluk algısı, özellikle beden eğitimi ve spor alanında çalışan öğretim üyelerinin daha fazla zamanı derslere ayırmaları ile tutarlıdır. Bu durumda çok fazla ders ve iş yükü olan öğretim üyelerinin iletişime açık olsalar bile, yoğunluk nedeniyle danışmanlığını yaptığı öğrencilere yeterince rehberlik yapacak zamanı ayıramamasına neden olmaktadır. Bu durum özellikle sistemsiz ve plansız rehberlik ifadeleri ile tez danışmanlarının yetersiz bulunduğu yönlere yansımıştır. Öğrencilerin, danışmanlarında güçlü gördükleri yönlere, öğretim üyesi yükseltme ölçütlerinde en önemli maddelerden birisi olan yayın performansının girmiş olması dikkate değer bir husustur. Özellikle akademik kariyeri hedeflemiş olan öğrencilerin bu konuda duyarlı olduğu söylenebilir.

Bir başka dikkate değer konu da, danışmanı ile çalışma alanı uyuşmayan öğrencilerin durumudur. Bu öğrencilerin öğretim üyesinin rehberliğinden yeterince yararlanamaması sözkonusudur. Bu hem beden eğitimi ve spor alanında hem de diğer alanlarda eğitim gören öğrenciler için geçerlidir. Görüşmelerde bu sorunun kaynağı olarak üç neden ortaya çıkmıştır. Birincisi, bazı bölümlerde danışmanların bölüm yönetimi tarafından programdaki öğretim üyelerinin tez danışmanlığı yüklerini dengeleyecek şekilde atanmasıdır. Bu durumda bazı öğrenciler yöneldiği konuya en yakın öğretim üyesi ile çalışma fırsatı bulamamaktadır. İkincisi, zaman içinde tez danışmanının çalıştığı konudan uzaklaşan ve başka konuları araştırmak isteyen öğrencilerin durumudur. Bu öğrenciler, tez danışmanlarını değiştiremedikleri durumlarda sorunlar yaşamaktadırlar. Üçüncüsü ise, lisansüstü programına kabul edilmiş fakat çalıştığı konuda bölümde öğretim üyesi olmayan ve konuya en yakın olduğu düşünülen öğretim üyeleri

ile çalışan öğrencilerin durumudur. Bu en çok beden eğitimi ve spor alanında spor felsefesi ve sosyolojisi gibi alan uzmanının sınırlı olduğu konular için sözkonusudur.

Üçüncü Araştırma Sorusu: Öğrenci ve öğretim üyesi etkileşiminde çevre ve süreçle ilgili faktörler araştırma, öğretmeyi öğrenme, akademik sorumluluk, kültür ve etikle ilgili becerilerin gelişimini nasıl etkiler?

Araştırma bulgularına göre aşağıda sunulan boyutlar lisansüstü eğitim sürecinde hedeflere ulaşmada öğretim üyesi öğrenci etkileşimini olumlu veya olumsuz etkileyen ortam ve süreç ile ilgili unsurlar olarak ortaya çıkmıştır;

1. Eğitim ortamının fiziksel altyapısı: (a) kütüphane imkanları, (b) teknolojik altyapı (araştırma laboratuvarları, internet, bilgisayar vb. imkanlar), (c) fiziksel mekan (derslikler, laboratuvarlar, iletişim ve toplantılar için kullanılan mekanların uygunluğu).
2. Araştırma finansman imkanları: (a) üniversite içi imkanlar (Bilimsel araştırma projeleri, Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı'ndaki öğrencilere sunulan imkanlar), (b) üniversite dışı finansman imkanları (TÜBİTAK, Devlet Planlama Teşkilatı, sanayi veya diğer paydaş kuruluşların destekleri, Avrupa Birliği ve diğer uluslararası kurumların desteği).
3. Üniversite veya bölüm yönerge, kural ve gelişim planları: (a) belirlenen lisansüstü eğitimin hedefleri, (b) disiplinlerarası yapılanma ve teşvik, (c) bölüm hedefleri (d) akademik yükseltme ölçütleri.
4. Bölüm veya yüksekokul kültürü: (a) bölüm içindeki öğretim üyeleri arasında paylaşım düzeyi, (b) anabilim dalları arasında etkileşim.
5. Öğretim üyesi niteliği ve iş yükü: (a) ders yükü, (b) üniversite dışında çalışma durumu, (c) diğer akademik sorumlulukları, (d) tez danışmanlığı yaptığı öğrenci sayısı, (e)

araştırma, yayın performansı, (f) toplumsal sorumluluk algısı, (g) iletişim becerileri, (h) öğretim becerileri, (i) rehberlik yöntemi ve becerileri, (j) etik algısı, (k) ölçme ve değerlendirme becerileri.

6. Öğrenci niteliği, sayısı ve iş durumu: (a) programa girme nedeni, (b) kapasitesi, (c) motivasyonu ve istekliliği, (d) programda olan öğrenci sayısı, (e) iş durumları.
7. Lisansüstü programın yapısı ve niteliği: (a) seçmeli ve zorunlu ders sayıları, toplam alınan ders sayısı, (b) tez öncesi alınan derslerin, tez dönemindeki ihtiyaçları karşılaması (örneğin araştırma yöntemleri, istatistik bilgisi), (c) tez izleme komiteleri, (d) doktora yeterlilik sınavı kapsamı.

Sonuç olarak, yukarıda belirtilen ortam ve süreç ile ilgili unsurların öncelikli olarak öğrencilerin alan bilgisi ve araştırma becerilerinin geliştirilmesi için yönlendirildiği görülmektedir. Öğrenci ve öğretim üyelerinin lisansüstü hedefleri algılama şekli ve öğretim üyelerinin bu hedeflere ulaşmada yapılandığı eğitim ortamının niteliği de, alan bilgisi ve araştırma becerisi geliştirmeye dönüktür. Bu çalışma bulguları, öğrencilerin öğretme, sunum, kendini ifade etme, akademik etik, sorumluluklar, entelektüel birikim ve beklenen diğer duyuşsal özelliklerin gelişimi için sistemli ve planlı bir süreç içinde tutulmadığını göstermektedir.

Bu bulgular doğrultusunda, aşağıdaki öneriler sunulmuştur;

- (1) Lisansüstü eğitim hedefleri içinde alan bilgisi ve araştırma becerilerinin gelişiminin yanısıra, öğretim, sunum, kendini ifade etme, akademik etik, sorumluluk, entelektüel birikim ve istenen diğer duyuşsal özelliklerin gelişimine de yoğunlaşılmalıdır.

- (2) Lisansüstü eğitim hedefleri içinde olan her bir boyut somut olarak tanımlanmalı ve öğretim üyesi ve öğrenciler ile paylaşılmalıdır.
- (3) Lisansüstü eğitim hedefleri içinde olan her boyut için güvenilirliği olan gözlem ve ölçüm araçları geliştirilmeli ve öğretim üyelerinin bunları kullanması sağlanmalıdır.
- (4) Lisansüstü eğitimde görev alan öğretim üyelerinin nitelikleri ve iş yükleri gözden geçirilmelidir. Bu öğretim üyelerine verimli lisansüstü eğitim ortamı hazırlanması ile ilgili mesleki gelişim kursları verilmelidir.
- (5) Akademik yükseltme ölçütleri (lisansüstü eğitimi yönlendiren temel unsur olarak gözüktüğü için) eğitim hedefleri doğrultusunda tekrar gözden geçirilmelidir.
- (6) Lisansüstü eğitim hedeflerini gerçekleştirmede olumsuz etkide bulunduğu görülen ortam ve süreç ile ilgili unsurlar ileride yapılacak araştırmalar ile derinlemesine incelenmelidir.

Kaynaklar

- Akpınar-Wilsing, N., Paykoç, F., Geleceğin öğretim elemanlarının öğretimde planlama, etkili öğretim ve değerlendirmeyle ilgili ihtiyaçları: Bir örnek olay çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 29(133), 71-82, (2004).
- ASHE-ERIC Higher Education Report., *Institutional culture and socialization: differences among academic programs*. 28(3), 55-87, (2001).
- Boud, D., Tennant, M., Putting doctoral education to work: challenges to academic practice. *Higher Education Research & Development*, 25 (3), 293-306, (2006).
- Coffield, F., Williamson, B., *The challenges facing higher education: repositioning higher education*. Society for Research into Higher Education & Open University Press, Buckingham, (1997).
- Cohen, S.A., Instructional alignment: searching for a magic bullet. *Educational Researcher*, p 16-20, (1987).
- DiPierro, M., Excellence in doctoral education: defining best practices. *College Student Journal*, 41 (2), 368-375, (2007).
- Dundar, H., Lewis, D.R., Determinants of research productivity in higher education. *Research in Higher Education*, 39 (6), 607-631, (1998).
- Gaff, J.G., Preparing future faculty and doctoral education. *Change*. November/December, 63-66, (2002)
- Golde, C.M. & Dore, T.M.. At Cross Purposes: What the experiences of doctoral students reveal about doctoral education (www.phd-survey.org). Philadelphia, PA: *A report prepared for The Pew Charitable Trusts*, (2001).
- Grbich, C., The academic researcher: socialization in settings previously dominated by teaching. *Higher Education*, 36, 67-85, (1998).
- Harland, T., Plangger, G., The postgraduate chameleon: changing roles in doctoral education. *Active Learning in Higher Education*, 5(1), 73-86, (2004).
- Heath, T., A quantitative analysis of PhD students' views of supervision. *Higher Education Research & Development*, 21(1), 41-53, (2002).
- Johnson, L., Lee, A., Green, B., The PhD and the autonomous self: gender, rationality and postgraduate pedagogy. *Studies in Higher Education*, 25(2), 135-147, (2000).
- Katz, R. N., *Dancing with the devil*. Jossey-Bass Pub, San Francisco, (1999).

- Kelley, P.C., Chang, P.L., A typology of university ethical lapses: types, levels of seriousness, and originating location. *The Journal of Higher Education*, 78 (4), 402-428, (2007).
- Kennedy, D. *Academic duty*. Fifth ed. Wm.C. Brown Pub. Dubuque, (1999).
- Köklü, N., Büyüköztürk, Ş. Eğitim bilimleri alanında öğrenim gören lisansüstü öğrencilerin araştırma yeterlilikleri konusunda öğretim üyelerinin görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 23(112), 18-28, (1999).
- Kvale, S., *Interviews: an introduction to qualitative research interviewing*. Sage pub. Thousand Oak, (1996).
- Lamport, M. A., Student-faculty informal interaction and the effect on college student outcomes: a review of the literature. *Adolescence*, 28(112), 971-991, (1993).
- Louis, K.S., Holdsworth, J.M., Anderson, M.S., Campbell, E. G.. Becoming a scientist: the effects of work-group size and organizational climate. *The Journal of Higher Education*. 78, (3), 311-336, (2007).
- Martinson, B.C., Anderson, M.S., deVries, R., Scientists behaving badly. *Nature*, 435 (9), 737-738, (2005).
- Morgan, B.L., The ethics of faculty behavior: students' and professors' views. *College Students Journal*, 35 (3), 418-422, (2001).
- Nyquist, J.D., The PhD. *Change*. November/December, 13-20, (2002).
- Pace, R. C., Kuh, G .D., *College students experiences questionnaire*. Fourth ed. Indiana University, (1998).
- Poock, M.C., A model for integrating Professional development in graduate education. *College Student Journal*, 35, (3), 345-352, (2001).
- Schönwetter, D.J., Taylor, K.L., Preparing future professors for their teaching roles: Success strategies from a Canadian teaching certification program. *J. Graduate Teaching Assistant Development*, 9(3), 101-110, (2003).
- Shannon, D., Twale, D., Moore, M.S., The PhD. *The Journal of Higher Education*, 69(4), 440-466, (1998).
- Thompson, M. D., Informal student faculty interaction: its relationship to educational gains in science and mathematics among community college students. *CommunityCollege Review*, 29(1), (2000).
- Tosun, İ., *Türkiye Bilimler Akademisi, Bilim Adamı Yetiştirme Toplantısı, Lisansüstü eğitim açılış konuşması*, Ankara, (1997). pp: 7-15.

- Trautmann, N., Krasny, M.E., Integrating teaching and research: a new model for graduate education? *BioScience*, 56 (2), 159-165, (2006).
- Turner, J. T., Meyer, D. K., Studying and understanding the instructional context of classrooms: using our past to forge our future. *Educational Psychologist*, 35(2), 69-85, (2000).
- Turner, J.L., Miller, M., Mitchell-Kernan, C., Disciplinary cultures and graduate education. *Emergences*, 12(1), 47-70, (2002).
- Türker, İ., *Bilim adamı yetiştirme, dünyada ve Türkiye’de lisansüstü eğitim*. Türkiye Bilimler Akademisi, Bilim Adamı Yetiştirme Toplantısı, Lisansüstü Eğitim Konferansı Bildirisi, Ankara, (1997). pp: 21-34.
- U.S. National Center for Education Statistics, *Department of Education*, Higher Education General Information Survey, “Degrees and Other Formal Awards Conferred” surveys, and Integrated Postsecondary Education Data System “Completion” surveys, (2000).
- Yıldırım, A., Şimşek, H., *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınevi. Ankara, (1999).
- YÖK., *Türk yükseköğretiminin bugünkü durumu*. Kasım, Ankara, (2004).

EKLER

EK 1.
ÖĞRETİM ÜYESİ
BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM

Değerli Katılımcı,

Bu çalışmanın amacı beden eğitimi ve spor lisansüstü eğitim program hedefleri doğrultusunda öğrenci öğretim üyesi etkileşiminin nasıl gerçekleştiğini, öğrencilerin ve öğretim üyelerinin görüşlerini alarak açıklamaktır. Diğer fakültelerdeki lisansüstü öğrenci ve öğretim üyesi etkileşimi de benzer şekilde incelenecek ve bir karşılaştırma yapılacaktır. Çalışmanın ortaya çıkaracağı bilginin beden eğitimi ve spor lisansüstü programlarının işleyişinin anlaşılmasına katkı sağlaması beklenmektedir.

Bu amaca ulaşmak için sizinle yaklaşık 40-45 dakika sürmesini beklediğimiz bir görüşme yapmak istemekteyiz. Bu görüşmede sizin lisansüstü eğitim hedefleri hakkında ne düşündüğünüz, bu hedeflere ulaşmada nasıl bir öğretim ortamı oluşturduğunuz ve eğitim sürecinde ne tür problemlerle karşılaştığınız konularında düşüncelerinize başvuracağız.

Görüşmeler sırasında ses kaydı alınacaktır. Ses kayıtları çözümlendikten sonra size proje yürütücüsü tarafından posta, veya e-posta yolu ile gönderilecek ve kontrol etmeniz istenecektir. Sizin onayınızı aldıktan sonra veriler nitel araştırma yöntemleri kullanılarak analiz edilecektir.

Veriler ve kimliğiniz, proje yürütücüsü tarafından kilitli bir dolapta saklanacak ve gizli tutulacaktır. Çalışmanın yayınlanması sırasında gerçek isminiz ve çalıştığınız üniversite kesinlikle belirtilmeyecektir.

Bu çalışmaya katılmayı kabul ettiğimiz ve zaman ayırdığınız için çok teşekkür ederiz.

Proje yürütücüsü
Dr. M. Levent İnce

Bu çalışmanın içeriğini anladım ve gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum.

İsim:

Tarih:...../...../.....

İmza:.....

Not: Bu çalışma TÜBİTAK tarafından desteklenmektedir.

LİSANSÜSTÜ ÖĞRENCİ BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM

Değerli Katılımcı,

Bu çalışmanın amacı beden eğitimi ve spor lisansüstü eğitim program hedefleri doğrultusunda öğrenci öğretim üyesi etkileşiminin nasıl gerçekleştiğini, öğrencilerin ve öğretim üyelerinin görüşlerini alarak açıklamaktır. Diğer fakültelerdeki lisansüstü öğrenci ve öğretim üyesi etkileşimi de benzer şekilde incelenecek ve bir karşılaştırma yapılacaktır. Çalışmanın ortaya çıkaracağı bilginin beden eğitimi ve spor lisansüstü programlarının işleyişinin anlaşılmasına katkı sağlaması beklenmektedir.

Bu amaca ulaşmak için sizinle yaklaşık 40-45 dakika sürmesini beklediğimiz bir görüşme yapmak istemekteyiz. Bu görüşmede sizin lisansüstü eğitim hedefleri hakkında ne düşündüğünüz, bunlara ulaşmada başarınızı etkileyen faktörler ve eğitim sürecinde ne tür problemlerle karşılaştığınız konularında düşüncelerinize başvuracağız.

Görüşmeler sırasında ses kaydı alınacaktır. Ses kayıtları çözümlendikten sonra size proje yürütücüsü tarafından posta veya e-posta yolu ile gönderilecek ve kontrol etmeniz istenecektir. Sizin onayınızı aldıktan sonra, veriler nitel araştırma yöntemleri kullanılarak analiz edilecektir.

Veriler ve kimliğiniz, proje yürütücüsü tarafından kilitli bir dolapta saklanacak ve gizli tutulacaktır. Çalışmanın yayınlanması sırasında gerçek isminiz ve eğitim gördüğünüz üniversite kesinlikle belirtilmeyecektir.

Bu çalışmaya katılmayı kabul ettiğimiz ve zaman ayırdığınız için çok teşekkür ederiz.

Proje yürütücüsü
Dr. M. Levent İnce

Bu çalışmanın içeriğini anladım ve gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum.

İsim:

Tarih:...../...../.....

İmza:.....

Not: Bu çalışma TÜBİTAK tarafından desteklenmektedir.

EK 2.

TÜBİTAK 104K093 No'lu Proje

Öğretim Üyesi Görüşme Formu

Görüşmeyi yapan:.....

Görüşmenin yapıldığı

Tarih:	Saat:
Yer:	Kişi:

Görüşme Soruları

Demografik Bilgiler

1. Kaç yıldır öğretim üyesiniz?
2. Bu güne kadar kaç adet yüksek lisans (master) ve doktora öğrenciniz oldu?
3. Şu an kaç tane danışmanlığını yaptığınız yüksek lisans (master) ve doktora öğrenciniz var?
4. Kaç yaşındasınız?

Araştırma soruları

5. Tez danışmanlığını yaptığınız öğrencilerinizden ne tür yeterlilikler bekliyorsunuz? (programa girerken, program bitiminde)

Prompt-

- Yüksek lisans
- Doktora

6. Öğrencilerinizin sahip olması gerektiğini düşündüğünüz yeterliliklere nasıl karar veriyorsunuz?

Prompt-

- Bölümün/Fakültenin/Enstitünün kuralları
- Üniversitenin kuralları (stratejik planı var mı?)
- Diğer öğretim üyeleri ile görüş alış verişi
- Kişisel geçmiş eğitim yaşantısı
- Diğer

7. Öğrencilerin belirttiğiniz yeterliliklerini geliştirmek için ne tür uygulamalar yapıyorsunuz (nasıl bir eğitim ortamı hazırlıyorsunuz)?

Prompt-

- Araştırma, Öğretim, Akademik etik, Akademik sorumluluk

8. Öğrencilerinizin yüksek lisans veya doktora programında olması, yapılandırıdığınız eğitim ortamını nasıl etkiliyor?

Prompt-

- Araştırma, Öğretim, Akademik etik, Akademik sorumluluk

9. Öğrencilerinizin araştırma görevlisi olması veya başka bir işte çalışıyor olması yapılandırıdığınız eğitim ortamını nasıl etkiliyor?

10. Tez danışmanlığını yaptığınız öğrencilerden başarı düzeyini yetersiz bulduklarınızda, genelde ne tip sorunlar gözlüyorsunuz?

11. Öğrencileriniz için eğitim ortamı hazırlarken üniversitenin sunduğu fiziksel imkânlarla ilgili herhangi bir sorun yaşıyor musunuz?

Prompt-

- Bölüm/Fakülte/Enstitü/Üniversite imkânları yeterli mi?
(araştırma, teknolojik altyapı, kütüphane, derslik, sosyal imkânlar)

12. Zamanınızın ne kadarını araştırma, ders verme ve diğer işler için harcıyorsunuz?

13. Lisansüstü eğitim ortamında öğrenci-öğretim üyesi etkileşimi niteliğinin artırılması için önerileriniz nelerdir?

Verdiğiniz bilgiler için çok teşekkür ederiz.

TÜBİTAK 104K093 No'lu Proje

Y. Lisans-Doktora Öğrencisi Görüşme Formu

Görüşmeyi yapan:.....

Görüşmenin yapıldığı

Tarih:	Saat:
Yer:	Kişi:

Görüşme Soruları

Demografik ve Genel Bilgiler

1. Kaç yaşındasınız?
2. Eğitim geçmişinizle ilgili bilgi verir misiniz? (Liseden sonra)
3. Kaç yıldır Doktora (ya da Yüksek Lisans) programındasınız?
4. Programda hangi aşamadasınız?
5. Nerede çalışıyorsunuz?
Araştırma görevlisi (35, ÖYP?)
Öğretmen
Diğer

Araştırma Soruları

6. Doktora (veya Yüksek Lisans) programına başlamanızdaki amacınız ne idi?

7. Takip ettiğiniz Doktora (veya Yüksek Lisans) programının sizin gelişiminizi nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz?

Prompt-

- Akademik, Sosyal, Kişisel vb..

8. Takip ettiğiniz Doktora (veya Yüksek Lisans) programının sizce amaçları nelerdir?

9. Sizce bu amaçlara ulaşmada takip ettiğiniz programın güçlü yönleri nelerdir?

Prompt-

- Çevre, imkanlar (teknolojik altyapı, kütüphane, derslik, sosyal imkânlar)
- Öğretim üyeleri niteliği vb..

10. Sizce bu amaçlara ulaşmada takip ettiğiniz programın zayıf yönleri nelerdir?

Prompt-

- Çevre, imkanlar (teknolojik altyapı, kütüphane, derslik, sosyal imkânlar)
- Öğretim üyeleri niteliği vb..

11. Tez danışmanınızın eğitim sürecinde size katkısı nasıl oluyor?

Prompt-

- Ne sıklıkla ve nerede görüşüyorsunuz?
- Sizle olan etkileşimini nasıl buluyorsunuz?
- Hangi konularda sizi yönlendiriyor (araştırma, etik bilgiler, akademik sorumluluk)?
- Tez danışmanınızı siz mi seçtiniz? Yoksa

12. Ders veriyor musunuz? (vermiyorsa) Herhangi bir öğretim üyesine verdiği derste yardımcı oluyor musunuz?

Prompt-

- Hangi ders(ler), Haftada kaç saat?
- Verdiğiniz veya yardım ettiğiniz derste öğretim performansınızı nasıl buluyorsunuz?
- Herhangi bir öğretim üyesinden veya danışmanınızdan öğretim hakkında yardım alıyor musunuz (nasıl)?

13. Lisansüstü eğitim ortamında öğrenci-öğretim üyesi etkileşimi niteliğinin artırılması için önerileriniz nelerdir?

e-posta adresiniz nedir:.....

Verdiğiniz bilgiler için çok teşekkür ederiz.

PROJE ÖZET BİLGİ FORMU

Proje Kodu: 104K093
Proje Başlığı: LİSANSÜSTÜ EĞİTİM HEDEFLERİNİ GELİŞTİRMEDE ÖĞRENCİ ÖĞRETİM ÜYESİ ETKİLEŞİMİ: BİR DİSİPLİNİN FARKLI ÜNİVERSİTELERDE VE FARKLI DİSİPLİNLERİN BİR ÜNİVERSİTEDEKİ DURUMU
Proje Yürütücüsü ve Yardımcı Araştırmacılar: Yrd. Doç. Dr. M. Levent İNCE, Prof. Dr. Feza KORKUSUZ
Projenin Yürütüldüğü Kuruluş ve Adresi: Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, 06531, Ankara
Destekleyen Kuruluş(ların) Adı ve Adresi: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırmalar Kurumu
Projenin Başlangıç ve Bitiş Tarihleri: 01/07/2005 – 31/06/2006
Öz (en çok 70 kelime) Bu çalışmada, lisansüstü eğitimin hedefleri doğrultusunda öğretim üyesi öğrenci etkileşiminin beden eğitimi ve spor yüksek lisans ve doktora programlarında ve diğer fakültelerden seçilmiş farklı lisansüstü programlarında nasıl gerçekleştiği ve bu sürece etki eden faktörler nitel araştırma yöntemleri ile incelenmiştir.
Anahtar Kelimeler: Lisansüstü eğitim, öğrenci öğretim üyesi etkileşimi, araştırma becerisi, öğretmeyi öğrenme, akademik kültür
Projeden Kaynaklanan Yayınlar:
Bilim Dalı:
Doçentlik B. Dalı Kodu: